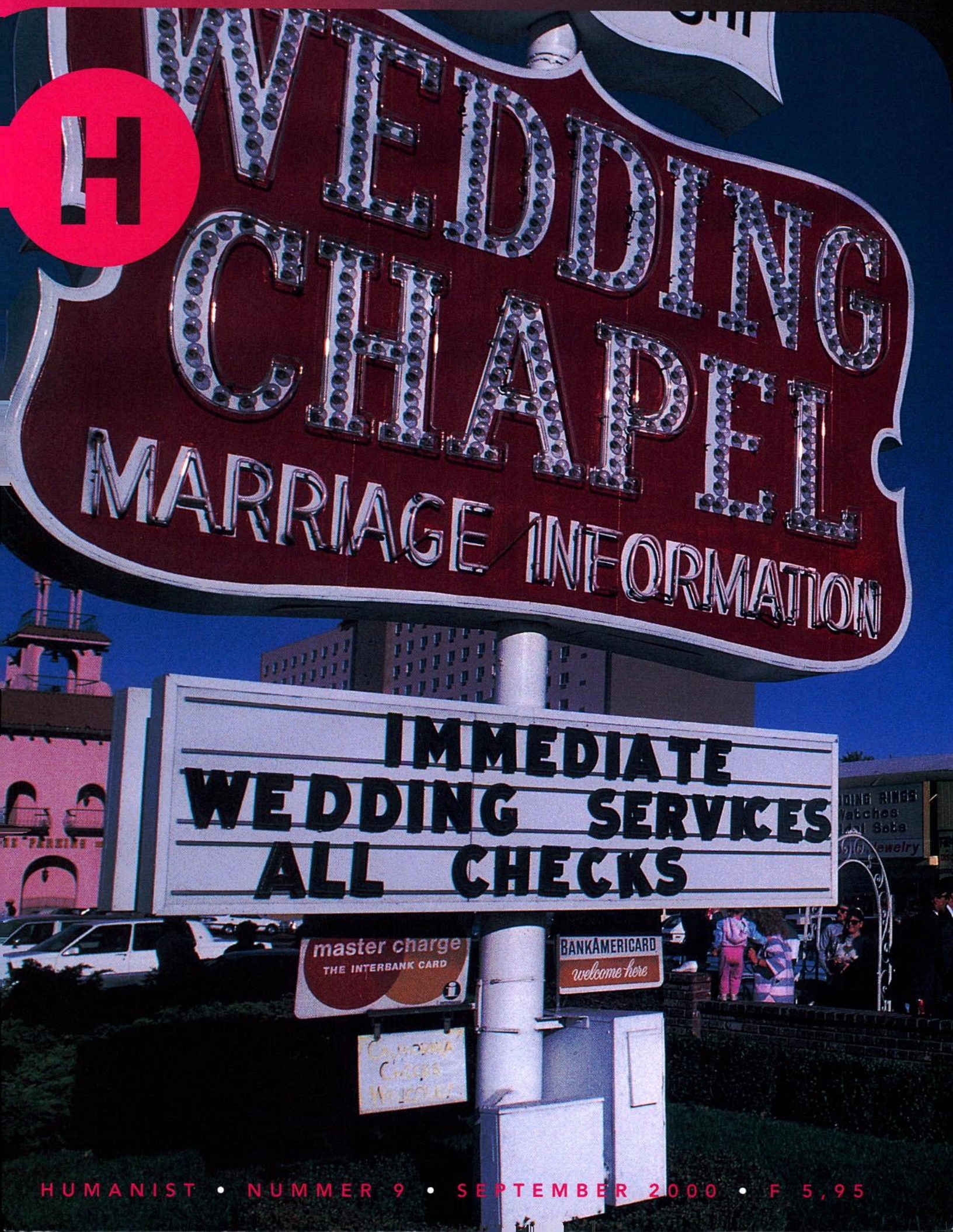

PROSTITUTIE / 9

Per 1 oktober verdwijnt het bordeelverbod. Tegelijkertijd gaat de politie illegale en verslaafde hoeren strenger aanpakken. Wat moet er van deze vrouwen worden? **Reportage.**

BEROEPSBABBELAAR / 12

Liedjesschrijver en 'gewone jongen' Henk Westbroek werd drie jaar geleden politicus. Sommigen vinden hem een populist. 'Politiek is middenklasse', kaatst hij terug. **Een gesprek.**

HUMANISME ONDER VUUR / 15

De filosoof Peter Sloterdijk levert ongezoeten kritiek op het humanisme. Een weging van zijn argumenten. **Opinie.**

TROUW / 18

Wat betekent trouw in je leven? Vijf mensen geven hun mening. **Human interest.**

NEUTRAAL / 21

Hulpverleners in oorlogsgebieden kunnen vaak allang niet meer zien wie dader is en wie slachtoffer. Dit brengt hun neutraliteit in gevaar. **Achtergrond.**

EN VERDER...

FOTO: ARDESHIR SOURMEHI (1) | SERIE: DE PLEK (1) | HETE BRIJ | ZOOM | DE ZEKERHEID | H-NIEUWS

Humanist, 54-ste jaargang nr. 9, september 2000

Redactieadres: Postbus 75490, 1070 AL Amsterdam. Tel.: 020 - 5219030 (ma,di,wo tussen 14.00 en 17.00 uur) **e-mail:** humanist@lb.humanistischverbond.nl **Vragen over abonnementen:** 020 - 5219000
Kantooradres: Sarphatikade 13, Amsterdam **Fax:** 020 - 5219080 **Algemene informatie:** Tel.: 020 - 5219000 **Redactie:** Huib Afman, Rien Jans, Sandra Langendijk (Zoom), Leonie van den Schoor, Marjan Slob (hoofdredacteur) **Vormgeving:** -SYB- grafisch ontwerp **Lithografie:** Van Zijl, Utrecht **Druk:** Veenman drukkers, Ede **Medewerkers aan dit nummer:** Kees de Boer, Bamber Delver, Caecilia van der Drift, Caroline Hanrath, Berthold van Maris, Roeland Muskens, Paul Romijn, Janna van Veen **Omslagfoto:** Leo van der Noort / HH **Redactiecommissie:** Marleen Janssen Groesbeek, Jan Haasbroek, Saskia ter Kuile, Hans Martens, Willem Offenbergh **Internet:** Humanist wordt aangekondigd op de HV-homepage: <http://www.humanistischverbond.nl> **Teletekst:** Humanist staat regelmatig aangekondigd op teletekst 326
Gesproken Humanist: Humanist wordt ingesproken op cassette. Een jaarabonnement kost f55,-. Aan te vragen bij: Federatie van Nederlandse Blindenbibliotheken, tel. 0486 - 486486 **Opzegtermijn:** Lidmaatschappen en abonnementen lopen automatisch door tenzij voor 1 november schriftelijk is opgezegd **Advertenties:** Uitgeverij Recent, Den Haag. Tel. 070 - 3385400, Fax 070 - 3587299 **Papier:** Humanist wordt gedrukt op gerecycled biofly-papier **ISSN:** 0025-9489 **Humanist is een uitgave van het Humanistisch Verbond, een vereniging die opkomt voor humanistische waarden als zelfbeschikking, gelijke behandeling en verdraagzaamheid. Humanisten beroepen zich daarbij niet op een hogere macht, maar gaan uit van menselijke vermogens en verantwoordelijkheid.**

Eigenlijk zijn die agenten de grootste pooiers.

Nederland wil de prostitutie fatsoeneren. Per 1 oktober zijn bordelen niet meer verboden, maar worden illegale prostituées en tippelaarsters buiten de aangewezen zones harder aangepakt. Wat moet er van deze vrouwen komen? Een rondgang langs het 'illegale' prostitutie-circuit van Amsterdam.

Zelfs op een regenachtige maandagavond is het op de tippelzone in het Westelijk Havengebied bijna net zo druk als op een verkeersknooppunt tijdens de spits. Een file auto's schuift in slakkengang langs de prostituées die staan te kleumen onder afdak of paraplu. Wanneer de mannen een vrouw van hun gading hebben gevonden, rijden ze door naar een van de afwerkplekken op het terrein. Een politiebusje sluit zich aan bij de rij klanten en rijdt het parcours af, om te kijken of zich ongeregelheden voordoen.

Vlakbij de ingang van de zone is een huiskamer gevestigd waar de tippelaarsters op verhaal kunnen komen achter een kop koffie, zich kunnen opknappen of hun voorraad condooms kunnen aanvullen. Hier houdt bovendien de GG & GD twee keer per week haar spreekuur. Vanavond is die huiskamer vooral de plek om te schuilen voor de regen. Op een bankstel zit een groep vrouwen uit Polen. De argwaan om met de pers te praten is groot; bijna iedereen die hier tippelt verblijft illegaal in Nederland. Alleen twee transseksuele prostituées uit Ecuador, beiden dertigers, zijn bereid te praten. Vanessa werkt sinds de opening van de Theemsweg op de tippelzone. Ze laat weten: "Hier heb je nooit problemen met de politie. Ik zou natuurlijk het liefst op de Wallen achter een raam staan, maar dat kan niet als je illegaal bent." Samantha werkt sinds twee jaar op de Theemsweg, net zolang als ze in Nederland is. Ze zegt: "Ik voel me hier veilig. De politie controleert voortdurend en je hoeft dus niet bang te zijn dat je iets overkomt. Ik hoop niet dat ze deze tippelzone ooit sluiten, want dan kunnen we nergens meer naar toe."

De tippelzone aan de Theemsweg werd vier jaar geleden geopend en de hoofdstad was daarmee de laatste van de vier grote steden met een dergelijke gedoogzone. De zone werd in eerste instantie opgezet om de verslaafde tippelaarsters uit de binnenstad te weren en zo de overlast daar te beperken. Bovendien zou er dan betere medische controle zijn op deze toch al kwetsbare groep. In die opzet is de Theemsweg mislukt. Het terrein ligt te ver buiten de stad voor de vrouwen, die voor

hun drugs afhankelijk zijn van dealers in de binnenstad. Momenteel tippelen er per avond gemiddeld rond de honderd vrouwen op het terrein. De eerste jaren was de gedoogzone vooral het werkgebied van transseksuelen uit Zuid-Amerika. De laatste twee jaar is daar een grote groep Oost-Europese vrouwen bijgekomen. Tot ongenoegen van de transseksuele tippelaarsters.

De concurrentie is groot. Samantha: "De laatste tijd komen er veel te veel nieuwe hoeren bij. Vooral uit Oost-Europa. Met die concurrentie zijn we niet blij en ik vind dat de overheid daar beter op moet letten. Bovendien werken die vrouwen uit Polen of Rusland onder de prijs. Dat zet kwaad bloed bij de andere tippelaarsters. Maar je kunt er weinig tegen doen. In Nederland is het nu eenmaal veel makkelijker om als hoer te werken dan bijvoorbeeld in België of Frankrijk. Daar zijn ze veel strenger."

De mededeling dat Justitie voornemens is om de prostitutie van illegaal na 1 oktober harder aan te pakken leidt gelijk tot paniek. In rap Spaans wordt het nieuwe beleid door Vanessa en Samantha aan de andere Zuid-Amerikaanse vrouwen in de huiskamer meegedeeld. Ondanks het taalprobleem wordt al snel duidelijk dat de hoeren van de Theemsweg absoluut niet op de hoogte zijn van het nieuwe beleid. De rust keert enigszins terug wanneer hen duidelijk wordt gemaakt dat de Theemsweg een door de overheid ingestelde gedoogzone is en dat dat gedoogbeleid ook na 1 oktober gehandhaafd zal worden.

Regenboog

Voor de groep verslaafden die niet op de Theemsweg terecht kan, is anderhalf jaar geleden op de Wallen een huiskamer geopend. In 'de Regenboog' worden behalve boterhammen, koffie en soep ook condooms en schone spuiten uitgedeeld. Verder is er een douche en zijn er schone kleren verkrijgbaar. Om twaalf uur 's nachts is het nog razend druk op de Wallen. Het zijn met name de toeristen die zich blijven vergapen aan de raamprostituées. In 'de Regenboog' is het echter opval-

VANAVOND HAD IK
EEN KLANT DIE IK
DRIE JAAR NIET HAD
GEZIEN. DIE HEEFT ME
LEKKER MEE UIT ETEN
GENOMEN, OMDAT IK
ZO VERMAGERD BEN.

Foto's: Caecilia van der Drift

lend rustig. Eén van de begeleidsters vermoedt dat dit te maken heeft met de klopjacht die de politie heeft geopend op de verslaafde hoeren. In Amsterdam geldt sinds de opening van de Theemsweg officieel een tippelverbod buiten die zone. Gevolg is dat de verslaafde vrouwen regelmatig opgejaagd of opgepakt worden. Die aanpak heeft echter weinig zin. De overlast wordt daarmee alleen maar over de stad verspreid. In 'de Regenboog' zit een vrouw hevig rillend op een bankje. Ze is totaal verkleumd van het buiten staan. Een begeleidster geeft haar een warme trui uit de kledingvoorraad. Na tien minuten is ze in diepe slaap. Dan komt Patrice (45) binnen wankelen. Ze heeft het benauwd. Ze heeft astma en is haar 'inhaler' kwijtgeraakt. Wanneer ze enigszins is bijgekomen, wil ze haar verhaal doen vanaf een trapje in een steeg, nabij 'de Regenboog'. De zweren in haar gezicht heeft ze zonder succes proberen te camoufleren met een laag poeder. Ze is broedmager. Ze vertelt dat ze al dertig jaar verslaafd is. Eerst aan de heroïne, nu aan de cocaïne. Zolang ze verslaafd is, tippelt ze. Oorspronkelijk is Patrice Belgische, maar op haar elfde werd ze door Nederlandse ouders geadopteerd. Haar natuurlijke moeder was naar eigen zeggen 'de grootste hoer van Antwerpen'. Over het huidige prostitutiebeleid is Patrice niet erg te spreken. "Die hele tippelzone is een mislukking. Die werd eigenlijk ingesteld voor verslaafde prostituées, zodat die daar rustig hun werk konden doen zonder steeds opgepakt en opgejaagd te worden. Maar de tippelzone ligt veel te ver van de stad en dus van de dealers af en nu lopen er vooral niet-verslaafde transseksuelen. En daar kom je als vrouw niet tussen. Zeker niet als je verslaafd bent. Ik ben dus gedoemd om achter het station of op de Wallen te werken."

Ze vervolgt, onrustig om zich heen kijkend, terwijl ze een pijpje met cocaïne vult: "Nou scheelt het wel dat ik veel vaste klanten heb. Van het geld dat ik aan hen verdien, kan ik mijn dope betalen en eten kopen. Een woning heb ik niet meer en een uitkering ook niet, omdat ze mijn verblijfsvergunning hebben ingetrokken nadat ik weer een keer was opgepakt." Illegaal is Patrice niet, omdat ze uit een EU-land komt. Ze vermoedt dat de politie haar document 'uit pesterij' heeft ingenomen. Ze logeert nu tijdelijk bij een vriend op de Zeedijk. "Maar daar zit je tussen de dealers en daar word ik erg onrustig van. Dan wil ik de hele tijd scoren." Patrice steekt de cocaïne aan en neemt een diepe haal. Ze zegt: "Vanavond had ik een klant die ik drie jaar niet had gezien. Die heeft me lekker mee uit eten genomen, omdat ik zo vermagerd ben. Dat komt omdat ik kanker heb. Ik ben al zeven keer geopereerd aan mijn baarmoeder,

maar nu zit er een uitzaaiing in mijn hersenen. Daar kunnen ze weinig aan doen en chemotherapie wil ik niet. Ik heb dus geen toekomst meer. Maar daar sta ik eigenlijk niet zo bij stil. Ik blijf gewoon tippelen tot ik er dood bij neer val. Ik moet wel, want niemand geeft me mijn dope. En die heb ik wel nodig. Nu zeker, want het dempt de pijn en onderdrukt de angst."

Smeris

Het kost moeite om de aandacht van de voortdurende om zich heen spie-dende Patrice vast te houden. Wel blijkt dat ook zij niet op de hoogte is van het feit dat vanaf 1 oktober de jacht op tippelaarsters buiten de ge-doogzone wordt opgevoerd. Maar volgens Patrice is de politie al begonnen om de verslaafde hoeren harder aan te pakken. Ze zegt: "Eigenlijk zijn die agenten de grootste pooiers. Als ze je oppakken krijg je een boete van 250 gulden. Dan moet je dus weer gaan tippelen om die boete te betalen. Ik word redelijk met rust gelaten omdat ze me al jaren kennen en ik wel eens tips voor ze heb, bijvoorbeeld als er iemand is neergestoken. Maar ze kunnen wel vervelend zijn hoor. Gisterenavond werd ik nog aangehouden. Samen met een klant. We werden allebei op de computer nagetrokken. Code 1000 zei die smeris. Dat betekent dat je niet op de telex staat. Word ik de volgende dag weer aangehouden door diezelfde smeris. Zegt hij tegen me: 'Er staan nog zes boetes van je open.' 'Fuck off', zeg ik tegen hem. Ik ben gewoon doorgelopen. Waar zijn die gasten nou eigenlijk mee bezig?"

Patrice weet een goede oplossing voor de gemeente Amsterdam. Ze stelt: "Er zou een tweede tippelzone moeten komen. Kunnen die transseksuelen lekker blijven waar ze zijn en die mannen die daar op kicken ook. En dan kunnen de verslaafden op een eigen tippelzone terecht. Maar die moet veel dichterbij het centrum liggen, want je moet wel op z'n tijd kunnen scoren. Dat die Oost-Europese vrouwen wel op de Theemsweg worden toegelaten vind ik trouwens ook maar raar. Die tippelzone is er voor ons gekomen en voor niemand anders."

In eerste instantie wil ze mee terug lopen naar de Regenboog. Maar ze blijft staan dralen bij een container en plukt er een schilderij uit. Het glas van de lijst blijkt kapot. "Jammer", zegt ze teleurgesteld. Dan verandert plotseling haar plan om terug te gaan naar de huiskamer. "Ik ga liever daar op dat trapje zitten. Kan ik nog even een pijpje roken en een beetje tot mezelf komen, voor ik weer aan het werk ga."

Nieuw beleid

Per 1 oktober verdwijnt het algemeen bordeelverbod uit 1912 uit het Wetboek van Strafrecht. Belangrijkste motief voor die maatregel is dat gemeenten de vrijwillige prostitutie zo beter kunnen reguleren via plaatselijke vergunningstelsels. Exploitatie van gedwongen prostitutie en prostitutie waarbij minderjarigen zijn betrokken wordt na 1 oktober strenger bestraft. Ook zijn klanten van minderjarige prostituées in het vervolg strafbaar. Het ministerie van Justitie schat dat tussen de vijftien- en de dertigduizend personen in Nederland werkzaam zijn in de prostitutie. Ongeveer veertig procent daarvan is volgens Justitie afkomstig uit niet EU-landen en dus illegaal in Nederland. Met de afschaffing van het bordeelverbod hoopt het ministerie door strenger toezicht het aantal illegaal in ons land verblijvende prostituées terug te dringen en de mensenhandel te bestrijden. Personen van buiten de EU zullen geen verblijfsvergunning krijgen om in de prostitutie te werken. Concreet zal met de opheffing van het bordeelverbod alleen de positie van legaal in Nederland verblijvende prostituées verbeteren, doordat zij bij wet beter beschermd worden tegen verboden vormen van exploitatie.

Er wordt, onder meer door de hulpverlening, sceptisch gereageerd op het plan om na 1 oktober nog harder te gaan optreden tegen de verslaafde prostituées die buiten de gedoogzones werken. Een opjaagbeleid biedt geen enkele uitkomst, is de mening. Ook het aanpakken van illegale prostituées die in bordelen of achter een raam werken blijkt tot nu toe weinig succesvol. Of het de overheid na 1 oktober wel lukt om illegale prostituées uit het formele prostitutiecircuit te weren is dan ook de vraag. En de moeilijk bereikbare groep verslaafde tippelaarsters zal waarschijnlijk ook dan weer buiten de boot vallen.

Dat consensus-
model verbloemt
alles. Het is een
vorm van totale
vrijblijvendheid.

Zanger, liedjesschrijver en discjockey Henk Westbroek richtte drie jaar geleden de lokale partij Leefbaar Utrecht op en haalde daarmee in één klap twintig procent van de stemmen. In de porseleinkast van de lokale politiek is hij een vrij lompe verschijning. Sommigen noemen hem een populist. Politiek is middenklasse, kaatst Westbroek terug.

Westbroek is net verhuisd naar De Goudkust. Wat doet de voormalige arbeidersjongen, die opgroeide in het arme westen van de stad, in zo'n saai tandartsenbuurtje in Utrecht-Oost? Hij weet het zelf niet zo goed. Zijn burens keuren het af dat hij zijn auto op de stoep parkeert. Ze hebben uitgelegd dat iedereen zijn auto hier in de garage zet. Westbroek heeft ze erop gewezen dat het in de rest van de stad niet ongebruikelijk is om de auto voor de deur te parkeren.

Het liefst zou hij zijn bungalow met een dikke pleisterlaag bedekken en er bomen en heesters op laten schilderen, zodat het huis één wordt met de tuin die eromheen ligt, er als het ware in verdwijnt. Maar de schoonheidscommissie wilde geen toestemming geven. De saaie, versleten bakstenen van de bungalow zouden kenmerkend zijn voor de buurt en dienden gerespecteerd te worden.

Wat Westbroek betreft zou een vergelijkbare verdwijntruc mogen worden toegepast op Hoog Catharijne en de rest van de City rondom het Centraal Station. "Het beste zou zijn: opblazen, er twee meter aarde overheen gooien en er een prachtig, heuvelachtig park van maken. Helaas is dat volstrekt onbetaalbaar, het zou twintig miljard kosten en zoveel kan Utrecht nooit betalen. Dat is de tragiek van fouten in grote infrastructurele projecten: het rechtzetten ervan kost een fortuin."

De Utrechtse politiek is al vijftien jaar bezig met een plan om de Utrechtse City op te knappen en verder uit te breiden. Uit onvrede met dat plan - hij vindt het geldverspilling en een verslechtering - richtte Westbroek een eigen partij op, Leefbaar Utrecht, die meteen de grootste partij in de gemeenteraad werd. In november zijn er, als gevolg van een gemeentelijke herindeling, vervroegde verkiezingen in Utrecht. Westbroek zegt, zonder een spier te vertrekken, dat hij mikt op 'mini-maal' 51 procent van de stemmen. Ook als de verkiezingswinst lager uitvalt, is de kans groot dat Leefbaar Utrecht de oppositie verlaat en toetreedt tot het College van B&W. Ondertussen is Westbroek ook bezig met de oprichting van een landelijk partij, die Leefbaar Nederland gaat heten.

Westbroek heeft een hekel aan de consensuscultuur die de stadspolitiek beheerst. In Utrecht zitten alle traditionele partijen, van de VVD tot Groen Links, in het college van B&W, waardoor het politieke debat uit de gemeenteraad verdwenen is. De partijen zijn onder elkaar vaak enthousiast over plannen waar de gemiddelde Utrechter weinig affiniteit mee heeft.

"Het is heel interessant om vast te stellen dat bij de laatste 1200 stemmen in de Utrechtse gemeenteraad het stemgedrag van de RPF-GPV volstrekt identiek geweest is aan dat van Groen Links, op één uitzondering na: de zondagssluiting van winkels. Als je dus alle ideologische onzin weghaalt, is er geen enkel verschil: ze willen als het erop aankomt allemaal hetzelfde. De beloften aan de kiezer worden derhalve niet nagekomen, want die zijn wel verschillend."

Je straalt niet altijd veel levensvreugde uit in de gemeenteraad.

"Het is van een treurigheid waar ik vaak intens moedeloos van word. Dat consensusmodel verbloemt alles. Het heeft ook een totale vorm van vrijblijvendheid in zich: ik vind jou oké, jij vindt mij oké. Goed, we hebben een probleempje, bijvoorbeeld de uitbreiding van Schiphol, nou, dan gaan we even goed praten, we zetten er een commissie op,

we gaan ook even met Schiphol zelf rond de tafel zitten, en dan zeggen we: we zijn tégen uitbreiding, maar we vinden wel dat er meer vluchten moeten komen. In het dagelijks leven zou je je daar kapot om lachen. Maar in de politiek is dat niet meer dan gebruikelijk. Wij zijn daar in Nederland zelfs trots op, we noemen dat het poldermodel. Dat kan alleen maar omdat het zo goed gaat met Nederland. Op het moment dat er werkelijk geen enkel argument meer te vinden is om bijvoorbeeld de Betuwelijn te bouwen, kan je het toch doen. Waarom? Er is toch geld zat in kas."

Wat de Betuwelijn landelijk is, dat is het Hoogwaardig Openbaar Vervoer in Utrecht: een peperdure betonnen bak waar driedelige 24 meter lange bussen doorheen moeten gaan rijden. "Er is werkelijk geen hond meer in de gemeenteraad die echt, diep in zijn hart, nog gelooft dat het zinvol is om de HOV-lijn aan te leggen. Maar het is nu eenmaal besloten. En wat men besloten heeft, daar zal men nooit op terugkomen. Dus gaan ze de stad verkankeren en 180 miljoen gemeenschaps-geld weggeven. Omdat ze niet durven te zeggen: jongens, sorry, we hebben ons indertijd vergist."

Je doet veel verschillende dingen: je bent zanger, discjockey, liedjesschrijver, politicus, je bent ook nog mede-eigenaar van een café. Wat is de gemeenschappelijke factor? Dat je graag in de belangstelling staat?

"Voor sommige dingen wel. Ik vind het bijvoorbeeld heerlijk om op te treden. Maar wat de politiek betreft: dat is geen belangstelling waar ik van geniet. Mensen vinden het in mijn geval ontzettend leuk om te benadrukken dat ik een ordinaire kroegbaas ben, en een domme discjockey. Dat zeggen ze hardop en dat kun je ook overal lezen. Ik vind het niet echt leuk dat, als er een snoepreisje georganiseerd wordt naar een of andere zusterstad en er mag zo'n jochie van het Utrechts Nieuwsblad mee, dat ik dan later in de krant moet lezen: 'Ook in Brno zit een Henk Westbroek in de gemeenteraad', waarbij uitermate goed beschreven wordt dat die meneer precies zo is als ik: hij bezit een kroegje, is bordeelhouder en werd meerdere malen veroordeeld wegens handel in blanke slavinnen. Vind ik niet erg leuk."

Je hebt zelf ook een provocerende stijl.

"Ik maak wel eens een grapje. Ja, als dat niet mag, dan mag er niks."

Ik bedoel: de vijandigheid komt van twee kanten.

"Er bestaat hier een bestuurscultuur waarbij je allemaal elkaars vriend bent. Daar ben ik helemaal niet naar op zoek. Er staat nergens in ons programma dat ik mensen van andere partijen aardig moet vinden. Hoe kan ik in godsnaam houden van mensen die de stad aan het verkopen zijn aan een stelletje projectontwikkelaars? Ze zijn iedere keer boos als ik zeg dat ik ze niet aardig vind."

Je zit niet in de politiek om vrienden of vijanden te maken. Je zit daar om iets te bereiken.

"Er is geen partij in Utrecht die meer bereikt dan wij op dit moment. We komen met leuke voorstellen. Die worden allemaal weggelachen. Maar een half jaar later komen ze er zelf mee."

Klopt het dat je van een gemeenteraadslid van D66 gezegd hebt dat ze een hoer was?

"Wat er gebeurde was het volgende. Op een gegeven moment ging die mevrouw opeens mee met ons plan, omdat ze ruzie had met haar eigen wethouder. Toen was mijn grapje: mevrouw, u heeft een souplesse waar de dames op de Rode Brug nog een voorbeeld aan kunnen nemen. Niks aan de hand. Totdat die mevrouw ineens dacht: wat zijn dat ook alweer voor dames bij de Rode Brug? O ja, dat zijn hoeren. Dus ze zegt: meneer Westbroek moet zijn woorden intrekken. Heb ik ook gedaan, ik heb gezegd: mijn verontschuldiging, het was absoluut niet mijn bedoeling om de hardwerkende dames op de Rode Brug te vergelijken met politici. Sindsdien zeggen ze: Westbroek zegt dat wij hoeren zijn. En dan is het wel zo: als dat vijf keer over mij gezegd wordt, krijg ik ook de neiging om het werkelijk te doen."

Wat heb je eraan die mensen tegen je in het harnas te jagen?

"Het is voor hen héél pijnlijk om op hun fouten gewezen te worden. Dus ik denk dat ze die in het vervolg proberen te vermijden. Niemand vindt het leuk om gekastijd te worden om een reden waarvan hij diep in zijn hart ook wel weet dat er niets tegen in te brengen is."

Maak je graag ruzie?

"Ik hou wel van ruzie op de manier van: elkaar op een leuke manier aanpakken. Leuke ruzie. Ik maak bijvoorbeeld veel ruzie met Hans Dulfer, over muziek, over politiek en over van alles. Maar als ik een solo van hem nodig heb, staat hij de volgende morgen klaar en maakt hij die solo voor me."

Toen ik in de gemeenteraad kwam, dacht ik: als ik nou eens een leuk idee heb en ik gooi dat op tafel, dan zullen de mensen het altijd leuk vinden om daarover te debatteren. En als zij een leuk idee hebben, wil ik ook graag meedoen. Heel naïef van mij, daar kwam ik al snel achter. Het debat vindt niet plaats. Alles wordt in de achterkamertjes geregeld. Heel ontmoedigend."

Ik kom uit een cultuur waarin je nooit iets zelf bedenkt. Als ik een liedje schrijf, dan doe ik dat samen met een componist. Is het liedje af, dan ga ik repeteren en blijkt dat de drummer het weer anders wil, enzovoort. Uiteindelijk ben ik de artiest, dus ik hak de knopen door. Maar ik zou krankzinnig zijn als ik die anderen, die allemaal bezig zijn het liedje te vervolmaken, niet serieus zou nemen."

Dat behoort, naar ik dacht, ook de charme van politiek te zijn: dat je naar elkaar luistert en elkaar probeert te overtuigen. Het gebeurt dan ook regelmatig dat wij ons in de raad laten overtuigen. Dat ik zeg: uw argumenten zijn sterker dan die van ons, wij veranderen van mening en stemmen met u mee. Dan valt iedereen van zijn stoel van verbazing. Zoiets wordt als een zwakte gezien. Terwijl dat is hoe democratie hoort te werken, vind ik."

Die botte humor van jou, is dat Utrechts?

"Misschien wel. Het is in het Utrechts een compliment is als je tegen iemand zegt dat hij een zandzak is. Dat is heel aardig bedoeld. Een zekere vorm van wrange humor zit er vaak wel in. Utrechters hebben ook altijd lyrische vergelijkingen. De scheldwoorden komen bijvoorbeeld vaak uit de keuken: achterlijk theezakkie, koffiemolen. Als ik bij mijn familie ben, hoor ik de hele keuken voorbijkomen."

Dat Utrechtse klinkt door in jouw politieke stijl.

"Ik gebruik graag verhelderende voorbeelden. En ik hou wel van een beetje direct ja. Ik hou niet van eromheen praten."

Sommigen vinden je een populist.

"Als je per ongeluk beroepsbabbelaar bent en redelijk getraind in het op een heldere manier uitleggen van soms vrij ingewikkelde dingen, en je wordt geconfronteerd met mensen die niet verder komen dan het zich stamellend schikken in datgene wat de ambtenaren in ambtenarentaal hebben opgeschreven, ja, dan is dat populisme."

Ze hebben me ook wel eens een racist genoemd. Dat was naar aanleiding van een onderwijsprogramma voor kinderen met een taalachterstand. Er werd gezegd dat dat alleen maar allochtone kinderen konden zijn. Ik durfde dat te betwijfelen: ik ben zelf opgegroeid in een buurt waar de meeste kinderen niet verder kwamen dan de lagere school. Dus zeg ik: ik ben tegen als dat geld alleen bestemd is voor allochtone kinderen. Dan is de reactie: hebt u soms iets tegen allochtonen? En dan valt het woord racisme. Dat vind ik nou populisme. Zo vermijden ze wat je hoort te doen in de politiek, namelijk met argumenten komen en het debat aangaan."

Je bent misschien de enige in de gemeenteraad die uit zo'n arbeidersmilieu komt. Het is verder allemaal middenklasse.

"Ja, dat zou wel eens kunnen. Politiek is middenklasse. Ik ben opgegroeid tussen heel eenvoudige mensen, die altijd keurig op tijd hun belastingen betaalden en ook hun sociaal besef hadden. De vrouw die tegenover ons woonde zorgde bijvoorbeeld voor de bedrijfsongevalletjes van de Rode Brug: tussen de middag kwamen de dames van de Rode Brug even bij haar, om hun kinderen de borst te geven."

Bij ons thuis werden regelmatig met een vrachtwagen Bruna-boeken afgeleverd, de badkamer kwam dan helemaal vol met boeken te staan, en dan zaten wij 's avonds gezellig Bruna-boeken te 'wassen'. Ken je dat? De bladzijden van die boekjes werden indertijd langs de zijkant geveerd: geel of rood of groen. Omdat er op de kaft ook iets van die kleur terecht kwam, moest dat er met een doekje afgeveegd worden. Dat was heel gezellig en we werden per boekje betaald."

Als er in de winter weinig werk was, waren er in de straat ook dames die tijdelijk op de Rode Brug gingen zitten. Het gezin ging voor, zal ik maar zeggen. Die dames deden dat nou niet omdat ze het zo leuk vonden. Kortom, allemaal keurige hardwerkende mensen, waar verder nooit een fuck voor gedaan werd. En nog niet. Als ik nu in Zuilen kom, vind ik het gênant om te zien dat het park daar zo slecht onderhouden wordt. Het ligt erbij alsof er net een atoombom op gevallen is."

Wat is er met je Utrechtse accent gebeurd?

"Toen ik op de middelbare school zat, werd ik altijd in de hoek gezet, letterlijk en figuurlijk, omdat ik een heel zwaar Utrechts accent had. Als ik tegenwoordig Utrechts probeer te praten, merk ik dat ik het niet meer zo goed kan. Alleen bij mijn familie verval ik er weer heel gemakkelijk in. Dan ga ik gewoon mee. Noem het maar karakterzwakte. Maar verder kom ik alleen nog nette mensen tegen en op den duur ga je toch een beetje, ongewild, de kleur aannemen van de omgeving waarin je zit."

Het humanistische
ideaal om gevaar-
volle levenslusten
in de kiem te
smoren, houdt
ons allemaal klein.

Peter Sloterdijk

De filosoof Peter Sloterdijk levert ongezouten kritiek op het humanisme. Allemaal vanuit bezorgdheid over **humanistische argeloosheid**. Een overzicht van zijn argumenten.

Wat gebeurt er als hedendaagse journalisten lucht krijgen van een filosofisch 'nachtstuk'? Dan maken ze een rel door zinnen overdreven op te lichten en woorden te verdraaien. Sensatie is immers de motor van de moderne pers, zelfs van de kwaliteitspers.

Deze sombere conclusie trok de Duitse filosoof Peter Sloterdijk uit het tumult dat vorige herfst in Duitsland ontstond na het uitspreken van wat hij zijn 'nachtstuk' noemde, een rede die voluit de titel 'Regels voor het Mensenpark; een antwoordbrief op Heideggers brief over het humanisme' draagt. De rede werd uitgesproken voor een gespecialiseerd publiek en was (nog) niet bedoeld voor publicatie, maar dat weerhield de media er niet van hun trom te roeren. De anti-democraat Sloterdijk zou erop uit zijn om via de nieuwe bio-technologieën een superieur mensenras te willen kweken, waarbij een klein groepje specialisten zou uitmaken over welke eigenschappen die nieuwe mens gaat beschikken. De aantijgingen aan het adres van Sloterdijk zijn sterk overdreven, blijkt na lezing van de rede. Sloterdijk rept maar in een paar alinea's over bio-technologie. Boodschap: we kunnen onze ogen niet sluiten voor deze mogelijkheden en moeten er dus over nadenken. In alle commotie is het werkelijke onderwerp van de rede enigszins op de achtergrond geraakt. Dat is jammer, want wat Sloterdijk eigenlijk aan de kaak wil stellen is de 'humanistische argeloosheid'. Het humanisme bevindt zich volgens hem in een crisis. Zijn provocerende stelling: de humanistische methode om mensen te temmen werkt niet meer. Juist humanisten zouden zich daarom rekenschap moeten geven van de nieuwe technologieën die het mogelijk maken om mensen te telen.

Lezen, lezen, lezen

Algemene uitspraken over een grote denkrichting als het humanisme zijn nogal precair. Toch denk ik dat Sloterdijk een aantal zaken aanroert die humanisten, van welke subcategorie dan ook, zich inderdaad aan moeten trekken. Het humanistische ideaal waar Sloterdijk op doelt is het tot bloei brengen van de ware menselijkheid (humanitas) van ieder mens. Dat ideaal bestaat al sinds de klassieke oudheid en de methode om dat ideaal te bereiken is: lezen, lezen, lezen. De vroegste geschriften van de westerse beschaving spreken er al van, en zeker tot halverwege de twintigste eeuw was lezen dé manier om jonge mensen te beschaven. Een adolescent bekwaamde zich op het gymnasium in de 'humaniora' (letterlijk: de wetenschappen die iemand tot mens maken, ofwel: de studie van de klassieke talen) en raakte op die manier doordrenkt van de geest van die geschriften. Zo werd hij - en later ook zij - deel van de gemeenschap die de inzichten en verworvenheden van de westerse cultuur zou voortzetten. Bovendien kweekt gemeenschappelijke kennis verbondenheid, zeker als die kennis op het terrein van levensbeschouwing ligt. Door hetzelfde te lezen, word je, in de woorden van Sloterdijk, een soort vrienden van elkaar. Je kunt met elkaar praten en snapt elkaars verwijzingen, je deelt een bepaalde blik op mens en wereld. Het klinkt misschien allemaal nogal exotisch, maar de leeslijst op de middelbare school is natuurlijk niets anders dan een exponent van dit ideaal.

Een ideaal dat aan het wankelen is, vreest Sloterdijk. Simpelweg omdat lezen niet meer de centrale plek in onze cultuur heeft die het had. Die is overgenomen door de nieuwe massamedia: radio, televisie en internet. Dat is een minder oppervlakkige verschuiving dan je zou kunnen denken. De nieuwe media zijn weliswaar vaak minstens zo informatief of meeslepend als een boek, maar gaan voorbij aan een kwaliteit die juist de beperkingen van het boek kweekt: lezen maakt geduldig. Je moet

de tijd nemen om je oren te openen voor de tekst, voor de woorden van een ander, en die laten bezinken. En juist in die kwaliteit schuilt, volgens het klassieke humanisme, de ware menselijkheid.

Deemoed

En Sloterdijk gaat verder. Naast de waarschuwing dat de dominantie van de massamedia het humanistische vormingsideaal bedreigt, plaatst hij ook zijn vraagtekens bij het ideaal zelf. Daartoe haalt Sloterdijk de duistere filosoof Heidegger aan, die in zijn 'brief over het humanisme' uit 1947 een cruciaal uitgangspunt van het humanisme ondergraaft, namelijk de vooronderstelling dat de mens een 'redelijk dier', een 'animal rationale' is. Deze omschrijving is ons, ook alweer sinds de klassieke oudheid, zó vertrouwd dat we haar klakkeloos aannemen. Ten onrechte, stelt Heidegger. De mens is namelijk helemaal geen redelijk dier. Als moderne lezer ben je geneigd te denken dat Heidegger wel commentaar zal hebben op die veronderstelde redelijkheid. Sinds het postmodernisme is het immers bon ton om vraagtekens te plaatsen bij de temmende kracht van de rede: onze driften blijken op onverhoedse momenten keer op keer onze redelijkheid te overstemmen. Ik vind dat humanisten de kritiek dat zij een onrechtmatig geloof aan de rede hechten behoorlijk serieus moeten nemen. Je vraagt je af wat humanisten denken te doen als een beroep op de redelijkheid niet werkt? Maar dit is niet het bezwaar van Heidegger; Heidegger had kritiek op het 'animal'-deel van de definitie. Voor hem is de mens nu juist bij uitstek géén dier. Wij sterfelijke mensen zijn als enigen de hoeders van het Zijn, waartegenover we een soort deemoed behoren te betrachten. Duister, ja. Maar ook als je Heidegger met zijn Zijn laat voor wat hij is, is het punt wel duidelijk: er is kritiek mogelijk op het mensbeeld van het humanisme.

Kater

En Sloterdijk gaat nog verder. In zijn rede wijst hij op een ander probleem voor humanisten: hun omgang met macht. Ter herinnering: het uitgangspunt van het humanisme is dat je de dierlijke impulsen in de mens moet temmen wil de maatschappij fatsoenlijk draaien. Humanisten proberen dat traditiegetrouw te bereiken via het voorschrijven van de juiste lectuur, een methode die in de huidige massa-cultuur niet effectief meer is.

Precies het feit dat de humanistische methode in de massa-cultuur niet werkt, wijst er volgens Sloterdijk op dat het in feite een methode voor de elite was - en is. De humanistische 'politiek van vrienden' is altijd ook een 'vriendjespolitiek' geweest. Een elite schrijft voor welke boeken je moet lezen, een elite bepaalt wanneer je op de goede manier meedoet met het vriendengesprek over die boeken. Weliswaar mochten leden uit andere lagen van de bevolking meepraten, maar altijd op de voorwaarden die die groep stelden. Dat is een vorm van machtspolitiek, hoe je het ook wendt of keert.

Ik zie niet hoe het anders kan, en ik heb ook nooit begrepen wat er precies zo vreselijk is aan het streven naar macht. Macht kan zich immers ook heel goed doen kennen als invloed en gezag. Toch schrikken humanisten vaak terug voor hun eigen 'wil tot macht'. Sterker nog: ze streven er volgens sommigen naar zichzelf machteloos te maken. Bij de uitwerking van dit machtsmotief sluit Sloterdijk aan bij een andere duistere Duitse filosoof: Friedrich Nietzsche. In zijn rede lijkt Sloterdijk Nietzsche instemmend te citeren: "Deugd is voor hen [de moderne mens, ofwel de humanist, ms] datgene wat bescheiden maakt en tam: daarmee hebben zij van de wolf een hond gemaakt en van de

mens zelf 's mensen beste huisdier." Voor een Nietzscheaan is een humanist als een vadsige gecastreerde kater op de sofa, die zich krult voor de volgende aai en zich zeker weet van zijn bordje eten. Daar zit hij te spinnen: lief, onschuldig en onbeduidend, terwijl buiten viriele straatkatten hun territorium verdedigen. Het humanistische ideaal om gevaarvolle levenslusten in de kiem te smoren, houdt ons allemaal klein. Nietzsche is in veel opzichten een dubieus raadsheer. Maar in één ding heeft hij mijns inziens gelijk: ik denk dat het precies de braafheid is die humanisten aankleeft waardoor zij geen rol van betekenis spelen in de media. Humanisten stellen zich soms zo weloverwogen, genuanceerd en daarmee voordehandliggend en saai op, dat ze zich buitenspel manoeuvreren. Als je ertoe wilt doen, moet je het niet zó doen, dat kunnen we van de Nietzscheanen leren. De media willen spektakel, ondervond ook Sloterdijk, en daarvan zijn humanisten, met hun open oor en uitgestelde oordeel, niet de meest voor de hand liggende leveranciers. Dat kun je leuk vinden of niet, maar humanisten kunnen het zich niet permitteren een nuffig neusje op te trekken voor die vulgaire media als ze hun wil tot macht willen bevredigen.

Voor het overige vind ik de Nietzscheaanse kritiek op het humanisme nogal flauw. Sommige humanisten geloven misschien op een blinde en gemakzuchtige manier in de humanitas van ieder mens. Mensen zijn niet altijd goed en redelijk, daar hebben Nietzscheanen helemaal gelijk in. Maar wat volgt hieruit? Dat we niet moeten geloven in de mens? Dat je je heil alleen moet zoeken in zoveel mogelijk lol, waarbij je je

niet eens afvraagt ten koste waarvan of van wie? Dat is ook een vorm van niet durven kijken. Er idealen op nahouden die moeilijk te bereiken en makkelijk te vernietigen zijn, is niet per se onnozel. Ik vind het zelfs bij uitstek moedig. Er zit trouwens weinig anders op - tenzij je cynisme een aantrekkelijke optie vindt.

In mijn ogen werpt Sloterdijk een aantal moeilijke en serieuze vragen op voor het humanisme. Is het humanistische vormingsideaal nog wel van deze tijd? Klopt het humanistische mensbeeld eigenlijk wel? En hoe verhouden humanisten zich tot de macht? Doordenken van die vragen raakt het humanisme in zijn hart. Toch denk ik dat humanisten het risico maar moeten nemen, teneinde niet te verworden tot een stelletje gezellige katers op de bank. Laat Sloterdijk ons troosten: "Uit het onschadelijke komt uitsluitend onschadelijkheid voort, maar uit het gevaarlijke ontstaat vanzelf het denken."

Sloterdijs rede plus inleidingen en commentaren zijn onlangs gebundeld in het boekje *Regels voor het Mensenpark*; kroniek van een debat. Boom, Amsterdam, 2000, f39,90.

Marjan Slob is hoofdredacteur van de *Humanist*. Zij schrijft dit stuk op persoonlijke titel.

**Daar zit je
dochter dan,
met een bleek
smoeltje en
beschaamd.**

Wat betekent 'trouw' in je leven? Deze vraag legde Humanist voor aan vijf mensen. Over trouw aan je geliefde, je kind of jezelf.

Dhr. van Thoor: 'Tegenspoed'

"Mijn vrouw is een paar dagen voor de jaarwisseling opgenomen.

Er was van alles met haar aan de hand. Het ergste vond ik dat ze verward was. Het doet pijn om haar zo te zien. Ze wist niet meer wie ik was, brabbelde wat over ene Henk en keek naar mij met een verschrikt gezicht. Zij is mijn echtgenote, de vrouw met wie ik bijna mijn hele leven deel, maar opeens ben ik voor haar een ander. Natuurlijk weet je dat niemand immuun is voor ziekte en dat ouder worden met gebreken komt. Maar als het je zelf gebeurt, is dat een grote schrik. Ze is niet dement, maar in de war. Ik ben bang dat die verwarring het begin is van dementie. Dat wens ik niemand toe en al helemaal niet mijn vrouw. Zij is 72, ik 75. Twee jaar geleden hebben we met alle kinderen ons vijftigjarig huwelijk gevierd. In mijn toespraak stond ik stil bij onze toekomst: het is niet de vraag dat je oud wordt, maar hoe je oud wordt. Nu is het zover. Ze is 'hulpbehoevend' geworden, zoals dat zo mooi in medische termen heet. En ik ben mét haar hulpbehoevend geworden. Op mijn leeftijd kan ik haar niet meer geheel verzorgen. We moeten uitkijken naar een nieuw huis, een aanleunwoning waar alle hulp voorhanden is. Verhuizen, weg van onze stek. Het is de laatste beslissing die we zullen nemen. In het volgende huis gaan we dood. Het is een vreemde gewaarwording, maar het is de waarheid. Ons perspectief is veranderd; nauwer geworden. We moeten het ermee doen. We gaan het ermee doen, zoals we elkaar hebben beloofd. Trouw in voor- en tegenspoed. De voorspoed hebben we gehad. Onze grote momenten: de geboorten van onze kinderen, werken, status. Nu is het de tijd van de tegenspoed. We blijven elkaar trouw omdat we bij elkaar blijven. We laten elkaar pas los als een van ons het leven laat. Dan wordt de trouwbelofte verbroken. Niet door ons, maar omdat wij niet anders kunnen."

Wiebe: 'Officiële verbintenis'

"Toen het in Nederland mogelijk werd om als mannenstel te trouwen,

belden wij direct de gemeente. 'Geen enkel bezwaar', zei de receptiëniste. We moesten erom huilen omdat we lang hebben gevoeld dat onze liefde werd ontkend. Bij de liefde tussen twee mensen hoort een

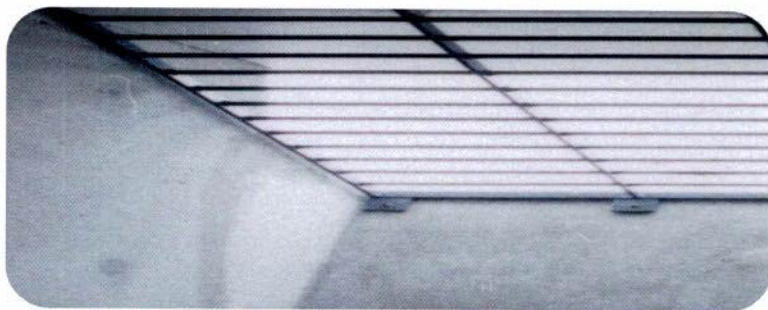
officiële verbintenis, dat hebben wij altijd gevonden. We gingen schoorvoetend naar trouwerijen van hetero-vrienden. Niet omdat we niet blij waren voor hen, maar omdat we heimelijk rouwden dat wij het als twee mannen niet mochten. De meeste van die stelletjes waren nog geen jaar bij elkaar of ze gingen al naar het altaar! Terwijl Henk en ik al ruim twintig jaar samen zijn! Maar nu was het onze kans en wee degene die ons een strobreed in de weg zou leggen.

Februari vorig jaar zijn we getrouwd. In mooie maatpakken. In een koets. Met een receptie en een huwelijksreis. We wonen in een kleine gemeente, dus het was voor de burgerij wel even wennen dat er opeens twee mannen uit de koets stapten, maar de reacties vielen ons mee. We hadden gerekend op gescheld uit het publiek dat altijd bij een trouwerij op komt dagen. Maar nee, er werd zelfs geklapt. Jonge homo's weten er misschien weinig van, maar onze emancipatie is een gevecht geweest. Om dan gearmd in het openbaar de trappen van het gemeentehuis op te lopen is een grote overwinning.

Trouwen... het woord zegt het al: het gaat om openlijk trouw beloven aan elkaar. Het was opvallend dat veel homo's ons vroegen waarom we toch wilden trouwen terwijl we een langdurige relatie hadden? Het antwoord is simpel: we willen de wereld laten zien dat we voor elkaar kiezen. De keuze voor elkaar is de essentie van elkaar trouw zijn. Er zijn voor de ander, wat er ook gebeurt. Problemen overwinnen en stormen doorstaan. Om de eenvoudige reden dat wij bij elkaar horen."

Annelie: 'Trouw aan mijn kind'

"Onze dochter zit momenteel in de gevangenis in Duitsland.

Drugsmokkel. Er is weet ik niet hoeveel kilo heroïne in haar koffer gevonden toen ze via Duitsland naar Marokko vloog. We werden gebeld door de Duitse politie dat ze vast zat. Het was alsof de wereld stilstond. Eerst denk je natuurlijk dat ze onschuldig is en dat het allemaal een groot misverstand is. Later, als de rechtsgang voortschrijdt, blijken de feiten voor zich te spreken. Mevrouw van zesentwintig jaar wilde een luxe leventje. Niet werken en lekker veel op vakantie. Mooie spullen kopen. Veel uitgaan. Ze liep een of andere Turkse knul tegen het lijf die haar de hemel op aarde beloofde, als ze maar wilde reizen met een koffer. Dat heeft ze gedaan.

Ze glipte maar liefst twee jaar door de mazen van de douane en liep pas vorig jaar tegen de lamp. Eigenlijk dank ik god op mijn blote knieën dat ze gepakt is. Ik moet er niet aan denken wat er gebeurd zou zijn als ze door had kunnen gegaan. Nu was ze slechts drugskoerierster en is er niets gewelddadigs gebeurd.

We zijn meteen richting Duitsland gegaan. Op bezoek in die verschrikkelijke gevangenis. Daar zit je dochter dan, met een bleek smoeltje en beschaamd. Dat wel: oh wee als ze zich niet voor ons had geschaamd! We hebben nauwelijks over het gebeuren gepraat, wel over hoe ze zich

voelde en of ze iets nodig had. De Duitse justitie reageert keihard op drugssmokkel: ze heeft een straf gekregen van zeven jaar. Ze is er als een meisje ingegaan en zal er als een vrouw uitkomen, hopelijk als een vrouw met een geweten. Kennelijk hebben wij haar dat in onze opvoeding niet kunnen bijbrengen. Dat is voor ons een bittere pil. Nooit hebben we erover gedacht om haar te laten vallen, hoe erg we het ook vinden wat ze heeft gedaan. Voor haar eigen luxebehoeften geld innen en een goedje smokkelen waar mensen door creperen! Om de week vertrek ik richting Duitsland om haar op te zoeken, terwijl haar vader haar de andere week bezoekt. We hebben altijd tegen onze kinderen gezegd dat we achter hen staan. Wat er ook gebeurt. Dat is de trouw van een ouder. Maar dat het zover zou komen, dat we trouw aan onze dochter zijn terwijl ze een misdaad heeft gepleegd, had ik nooit kunnen denken." Annelie is een pseudoniem

Ingrid: 'Belazerd'

"We waren zes jaar getrouwd. Ik werkte destijds halve dagen en werd

op mijn werk ziek. Ging naar huis en vond mijn man in bed met een of andere collega van hem. Heel gek. Ons bed, onze slaapkamer. Ik zie me nog naar boven lopen. Op een of andere manier merkte ik al in huis dat er iets mis was, alsof iemand had ingebroken en er geen sporen waren. Eenmaal boven gekomen hoorde ik gestommel en toen een stilte. Ik schrok en wilde naar beneden rennen om de politie te bellen dat er een inbreker in huis was. Opeens ging de slaapkamerdeur open en daar stond mijn man: half naakt. 'Schat, ben jij het?', stamelde hij. Ik wist meteen wat er aan de hand was. Als vrouw voel je het als je belazerd wordt. Trouwens, daar hoef je geen licht voor te zijn als je oog in oog staat met de minnares van je man. Ze verschool zich achter hem. Ik herkende haar van een feestje. Ik begon hysterisch te lachen en werd opeens verschrikkelijk kwaad. 'Eruit!', schreeuwde ik. Zij verliet het huis, met haar kleren onder de arm. Het was net een klucht. 'En jij helemaal eruit!', schreeuwde ik tegen hem. En toen was ik alleen. Ik heb uren lopen huilen en met dingen staan smijten. We hebben drie kinderen en om hen was ik nog het meest woedend. Wat dacht hij wel om zijn eigen kroost zo'n pijn te doen? Pas veel later voelde ik mijn eigen pijn. Ontrouw betekent pijn. Trouw betekent een goed gevoel, dat je veilig bent, wordt gerespecteerd om wat en wie je bent. Het is het verschil tussen kilheid en warmte. Tussen lelijk en mooi. Tussen slecht en goed. Sinds die tijd, nu een half jaar geleden, is het alsof ik een groot litteken op mijn ziel heb. Maar toch ga ik door, ik moet wel. Als moeder, dat ten eerste. Als vrouw, als laatste. Ik merk dat ik mannen niet vertrouw. Ik durf het niet aan om een nieuwe relatie te beginnen, als ik eraan denk word ik al misselijk. Eerst maar eens zelf mijn leven op pakken en dan zien we wel verder." Ingrid is een pseudoniem

Bernadette: 'Trouw aan mezelf'

"In mijn beroep als verpleegkundige loop je het gevaar jezelf te verlie-

zen. Ik noem het een 'gevend beroep', je bent de hele dag bezig zorg en aandacht te geven. Dat heb ik altijd mooi gevonden, ik denk wel eens dat ik verpleegkundige van karakter ben. Als klein meisje wilde ik al graag een wit pakje aan en pilletjes uitdelen, de lakens rechtekken en de kussens opschudden. Als een van mijn broertjes ziek was, kon ik me uitleven in mijn rol. Het was heel vanzelfsprekend dat ik de opleiding ging volgen. Stage lopen was voor mij een paradijs. Meteen na mijn opleiding kreeg ik een vaste baan.

Na vier jaar ging het mis. Ik raakte overspannen. Doodziek zat ik thuis, ik trilde over mijn hele lijf. Er hoefde maar iemand te vragen of ik iets voor hem of haar wilde doen, of ik kreeg het te kwaad. Ik had teveel gegeven, teveel opgeofferd. De therapeute heeft maanden nodig gehad om me dat aan mijn verstand te peuteren. Ik lachte haar straal in haar gezicht uit: 'Maar dat is wat ik doe, zo werkt een verpleegkundige!' En zij weer: 'Nee, zo doe jij je werk als verpleegkundige... dat is wat er mis is gegaan.' Opeens begreep ik het. Ik was vergeten dat ik er zelf ook nog was. Ik was vergeten om trouw aan mezelf te zijn. Eigenlijk heb ik mijn hele beroep opnieuw moeten leren. Niet technisch, maar mentaal. Ik wist nog precies alle vaardigheden, maar moest stapje voor stapje leren hoe ik met mijn aandacht voor de patiënten om moest gaan. Eerst een ochtendje werken en 's middags therapie. Langzamerhand ging het beter. Ik heb nooit overwogen om te stoppen. Ik wilde mijn meisjesdroom niet kwijt, maar wel die overspannenheid. Het was een grote overwinning toen ik mijn oude rooster kon oppakken en echt terugkeerde. Er stond een grote taart van de afdeling op me te wachten toen ik de laatste dienst erop had zitten. Op de taart, in mar-sepein: 'Vergeet jezelf niet.' Dat stukje heb ik nog maanden in mijn koelkast bewaard."

Foto 'Lucky': Peter Martens / HH

Foto 'Wedding Chapel': Leo van der Noort / HH

Het verschil
tussen dader
en slachtoffer
is soms alleen
een kwestie
van tijd.

Hoe bewaken hulpverleners in oorlogsgebieden hun neutraliteit als je het verschil niet kunt zien tussen een burger en een soldaat? Helpen is kiezen, zeggen sommigen.

Oorlog is steeds minder 'clean' en doorzichtig. Daarmee vervaagt de neutraliteit van de hulpverleners. Immers, wie help je als je voedsel verstrekt in een vluchtelingenkamp? Zijn het onschuldige slachtoffers van oorlogsgeweld of soldaten die bijkomen van een veldslag en zich voorbereiden op de volgende?

Het Rode Kruis stelt zich die vraag niet. "Neutraliteit is ons bestaansrecht", zegt Jaap Timmer, hoofd internationale zaken van de Nederlandse afdeling van het Rode Kruis. Maar het Rode Kruis heeft geen moeite met collega-organisaties die het beginsel van de neutraliteit aan de laars lappen. Timmer: "Het is heel goed dat er naast het Rode Kruis ook organisaties zijn die bewust niet neutraal zijn. Dat is prima als je duidelijke scheidslijnen tussen de partijen hebt. Wij werken juist óp die scheidslijn, aan het front. Doordat wij ook Serviërs hielpen tijdens de Kosovo-oorlog konden wij de Albanese moslims in Servië bereiken, een groep die anders uit het oog zou zijn verloren."

Ook collega-hulporganisaties zijn in de praktijk blij dat het Rode Kruis de oude principes zoveel mogelijk overeind houdt. Jacques Willemse van de noodhulporganisatie Stichting Oecumenische Hulp (SOH): "Dat komt soms van pas. Omdat het Rode Kruis nooit een politieke uitspraak doet en geen kritiek levert, is de kans groot dat ze ergens toegang krijgen waar anderen niet toegelaten worden." Er is een keerzijde aan die neutraliteit. Rode Kruis-medewerkers voelden zich er in de Tweede Wereldoorlog zó aan gebonden, dat ze zwegen over wat ze zagen in de vernietigingskampen.

Oplappen

Vroeger had je twee legers die elkaar bevochten. De slachtoffers liet men gewoon liggen. Het oplappen van de gewonden was een slechte besteding van de middelen, en hield maar af van het winnen van de strijd. Dat was de sfeer die Henry Dunant halverwege de negentiende eeuw aantrof na een veldslag in het Noord-Italiaanse Solferino. Het was voor de Zwitserse zakenman reden om te dromen van een organisatie die gewonde soldaten zou beschermen en verzorgen. Zowel de gewonden als de verzorgers zouden op het slagveld een 'neutrale' status moeten hebben, zo bedacht Dunant. Met de oprichting van het Internationale Rode Kruis in 1863 werd de droom van Henry Dunant verwezenlijkt. Neutraliteit is sindsdien de kracht van het Rode Kruis. Maar oorlogen zijn in de ruim honderd jaar die zijn verstreken sinds het Rode Kruis werd opgericht dramatisch anders geworden. Bestonden de slachtoffers vroeger voor negentig procent uit soldaten, tegenwoordig valt het merendeel van de doden en gewonden onder de burgers. Oorlogen, vooral in Afrika maar ook elders, zijn verwarrende situaties waarin burgers en strijders nog maar lastig uit elkaar te houden zijn. Coalities wisselen snel en wie op het ene moment boerenrebel is, kan luttele weken later een regeringssoldaat zijn. Het verschil tussen dader en slachtoffer is soms een kwestie van tijd.

Artsen zonder Grenzen (AzG) kiest er mede om die reden voor om niet te zwijgen over mensenrechtenschendingen. Als je blijft zwijgen, verandert op een gegeven moment neutraliteit in medeplichtigheid, verkondigde AzG tijdens en na de slachtingen in Rwanda en Zaïre in het midden van de jaren negentig. Austen Davis, directeur van AzG-Nederland: "Het Rode Kruis is verplicht met beide partijen in een conflict te werken - en zelfs evenveel. Wij zijn in 1971 opgericht als antwoord op de neutraliteit van het Rode Kruis." Volgens Davis klopt het uitgangspunt dat beide zijden evenveel geholpen moeten worden niet: "Waarom zou je

iemand helpen die geen hulp nodig heeft? Het Rode Kruis doet zijn mond niet open over wat het ziet, alleen tegen de betrokken partijen zelf. AzG doet z'n mond met nadruk wél open. Maar dat betekent niet dat we partij kiezen in een conflict. Als staten mensenrechten overtreden en je zegt daar iets van, dan schendt dat je neutraliteit niet. Wij hebben niet de pretentie een afgewogen analyse te geven van de mensenrechtensituatie. We geven geen dagelijks verslag. We zeggen alleen: daar en daar zitten we en die en die dingen hebben we geconstateerd." Dat klinkt aannemelijk. Toch riekt deze opstelling van Artsen zonder Grenzen naar publiciteitsdrang, meent Jacques Willemse, hoofd afdeling rampen en vluchtelingen van Stichting Oecumenische Hulp. "Waarom geeft AzG die informatie niet gewoon door aan Amnesty International? Waarom moeten ze dat zo nodig zelf wereldkundig maken? Volgens mij denkt AzG bij het aan de kaak stellen van mensenrechtenschendingen vooral ook aan de eigen publiciteitsbelangen. Het staat goed als je de wereld wijst op onrecht."

Hoofdkwartier

Grote beslissingen als het oproepen tot ingrijpen of het aankaarten van mensenrechtenschendingen worden meestal genomen in de hoofdkwartieren van de hulporganisaties. Voor de mensen 'in het veld', de verplegers, de artsen, de logistiek medewerkers, speelt de vraag van de neutraliteit een tamelijk ondergeschikte rol. Het werk van een hulpverlener van het Rode Kruis verschilt niet wezenlijk van het werk van een collega bij AzG. "Het belangrijkste verschil is dat een Rode Kruiswerker zwijgzaamheid belooft. Onze mensen hoeven dat niet", zegt AzG-directeur Davis.

"Voor ons was het vooral lastig dat we soms gewoon geen toestemming kregen om een gebied te bezoeken", vertelt Marjan Lucassen. Lucassen heeft enkele jaren als verpleegkundige voor AzG gewerkt in zowel Zaïre als Sierra Leone. Zij vertelt van een frustrerende periode die zij doormaakte in het beruchte vluchtelingenkamp Goma in Zaïre. "Het hoofdkwartier wilde dat we het veld ingingen. Maar de plaatselijke overheid - de mensen van president Kabila - verbood het ons, onder het mom dat het gebied onveilig werd gemaakt door de Interahamwe (extremistische Hutu-milities, rm). We mochten wel onder begeleiding van zijn soldaten. Dat wilden wij weer niet, want dan lever je je uit aan één van de partijen. Er restte niets dan wachten en niets doen." In de praktijk kan het voor hulpverleners ter plekke heel wat uitmaken of een noodhulporganisatie z'n mond opendoet of niet. Tijdens haar periode in Goma was Lucassen naar eigen zeggen voortdurend benauwd dat 'het hoofdkantoor' zich zou uitspreken tegen het mensenrechtenbeleid van Kabila. "Dat zou onze positie ter plekke in gevaar hebben gebracht, denk ik. Kabila heeft meermalen gesuggereerd dat hij de internationale gemeenschap verdacht van banden met de Interahamwe."

Ondanks de bereidheid van AzG om zich uit te spreken in een conflict, voelde Lucassen zich als AzG-hulpverleenster neutraal in haar werk. "Die neutraliteit moet je wel bewust handhaven. Anders kun je zelf doelwit worden. Dus niet, zoals ik net zei, bescherming van de soldaten van Kabila aanvaarden. Soms wordt je bij een roadblock gevraagd om een soldaat een lift te geven. Moet je ook niet doen." Lucassen herinnert zich een incident in Burundi, waar een AzG-team gevraagd werd een gewonde rebel mee te nemen. Dat was goed, maar dan moest de rebel zijn uniform uittrekken en zijn wapen achterlaten. Uiteindelijk

werd de strijder door de regeringssoldaten bij een roadblock ontdekt en vermoord. "Wij waren toen voor beide partijen de gebeten hond: de rebellen zeiden dat we één van hun strijders ongewapend hadden uitgeleverd en voor de regeringstroepen hadden we ons ingelaten met transport van de vijand."

Doorslaggevend

Austen Davis denkt dat de internationale gemeenschap de hulpverleningsorganisaties vaak ziet als een stoplap, een reden om zelf niets te hoeven doen. Om dat te doorbreken dreigde AzG indertijd de kampen in Zaïre te verlaten als de internationale gemeenschap niet ingreep. Zowel het Rode Kruis als SOH vielen toen over de 'artsen' heen. Volgens Timmer schond AzG hiermee het beginsel van de humaniteit. Feit is dat hulpverleningsorganisaties regelmatig als enige aanwezig zijn in conflictgebieden. Hun informatie kan daarmee de doorslag geven voor de internationale gemeenschap om in te grijpen in een conflict. Dat gebeurde in concreto in Somalië, waar Artsen zonder Grenzen de wereldgemeenschap met succes opriep tot militaire aanwezigheid. Het ingrijpen zelf ontaardde overigens in een fiasco. De beelden van lijken van Amerikaanse interventiesoldaten die door de straten werden gesleurd, zijn overal bekend.

Idealiter zijn noodhulporganisaties een deel van de oplossing, maar in veel gevallen zijn zij juist partij geworden in een conflict. De situatie in Goma waar extremistische Hutu-milities - verscholen tussen de vluchtelingen - mee profiteerden van de hulpverlening, laat zien dat hulp onbedoeld ook een conflict kan verlengen. Tot hoever moeten en kunnen hulporganisaties zich inlaten met de politieke, juridische en militaire aangelegenheden van een conflict? Heeft neutraliteit nog waarde? Jawel, zegt Timmer van het Rode Kruis. "Onze neutraliteit bestaat uit het feit dat we ons houden aan internationale conventies. Neutraliteit is overigens slechts een middel, het is geen doel op zich. In een conflict gaat het om de slachtoffers, daar kies je voor. Wij geven geen oordeel. Degene die de hulp het hardst nodig heeft, krijgt die ook. Ook daders die gewond zijn geraakt. We kunnen ons niet de luxe van kiezen veroorloven. Grenzen aan de neutraliteit zijn pas bereikt als de veiligheid van onze eigen mensen in het geding is. Dan kun je soms ergens geen hulp verlenen."

Timmer vertelt over een situatie in Burundi waar zijn medewerkers met de dood werden bedreigd als ze hulp zouden verlenen. "De andere partij zei: 'dan maken we jullie af'. Wat moet je dan? Nog een situatie: strijders die opgaan tussen de vluchtende burgers. Dat maakt dat je mét de slachtoffers de strijders helpt. Als we geen onderscheid meer zien tussen gewapende strijders en slachtoffers dan kunnen we geen bescherming meer bieden."

Scherven

Dat vindt ook Jacques Willemse: "Als je dader en slachtoffer niet meer uit elkaar kunt halen in een conflict moet je geen hulp meer verlenen." Onder andere om die reden werkt SOH nauw samen met lokale organisaties, waarmee in sommige gevallen al voor het uitbreken van een conflict contacten zijn aangeknoopt. "Lokale mensen weten snel wie wie is. Dat betekent natuurlijk niet dat je de vraag of je hulp goed terecht komt niet meer moet stellen." Willemse herinnert aan de periode in 1984 toen SOH de hulp in Zuid-Sudan moest staken. "Onze hulp kwam terecht bij strijders van de SPLA, terwijl een kamp verderop honger leed. Onze partner kon de verantwoordelijkheid niet meer waarmaken." Nauw samenwerken met een lokale organisatie heeft als voordeel dat je gebruik kunt maken van lokaal inzicht. Het nadeel is echter dat je al snel vereenzelvigd wordt met één kant in een conflict. SOH heeft het

vraagstuk 'wel of geen neutraliteit' resoluut opgelost. "Wij willen expliciet niet neutraal zijn." Willemse vindt het ook niet erg als hulporganisaties zich bemoeien met de militaire kant van een conflict. "Ik herinner me dat SOH in Eritrea, in de jaren negentig, met andere hulpverleners en militaire commandanten om de tafel zat. Er dreigde een offensief van een van de partijen. Wij zeiden: 'jongens, als deze aanval doorgaat, dan zijn wij er niet om de scherven op te ruimen. We kunnen dan niet helpen.' Die dialoog moet je voeren en dan maar hopen dat de commandanten geen volstrekte idioten zijn, en dat er nog iets van idealisme is. In dit geval ging die aanval niet door. Kwam dat door ons? Omdat wij de humanitaire kant van de zaak inbrachten? Ik weet het niet. Het hielp misschien wel."

Willemse twijfelt aan de waarde van neutraliteit. En zelfs aan het bestaan ervan. "Je kiest voor de zwakkere, dan heb je dus al gekozen. Hulp verlenen betekent: deel zijn van het conflict. De klassieke gedachte 'we staan boven de partijen' kan niet meer." Wél van belang is, aldus Willemse, te "helpen zonder aanzien des persoons. Dus vrouwen én mannen, christenen én moslims." Op Ambon werkt de christelijke organisatie daarom niet via de kerk. "Dat zou ons afsluiten van de moslims in het gebied."

Dat betekent niet dat een medewerker van SOH een gewonde soldaat van de 'verkeerde' partij niet zal verzorgen. Willemse: "Een gouden regel is en blijft: een gevallen soldaat is geen soldaat meer, maar een slachtoffer."

Foto pagina 21: Mikkel Ostergaard / HH

"Waarom geeft Artsen zonder Grenzen die informatie niet gewoon door aan Amnesty International? Waarom moeten ze dat zo nodig zelf wereldkundig maken? Volgens mij denkt AzG bij het aan de kaak stellen van mensenrechtenschendingen vooral ook aan de eigen publiciteitsbelangen."

De Amsterdamse fotograaf Ardeshir Sourmehi (1961, Iran) fotografeert met steun van het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst in Amsterdam. Tot 13 september is zijn expositie 'Verlangen' te zien in het OCBK te Zwolle. Deze foto is de eerste uit een nieuwe, nog niet eerder gepubliceerde serie getiteld 'Daarna'.

Helemaal aan het eind van de dijk stond het huis. Het was er altijd heel stil.

In een korte serie vertellen mensen welke emotionele binding ze met een bepaalde plek hebben. Fred Keijzer (40) werd in een verbouwde stal geboren, midden in de polder.

"Het huis waar ik geboren ben staat halverwege Ter Aar en Langeraar, pal achter een lange groene grasdijk. Mijn opa kocht daar in de jaren twintig een stuk grond. Hij heeft het huis zelf laten bouwen, met een stal er bij. Achter het huis stonden kassen. Nu nog steeds trouwens. Toen mijn vader ging trouwen, werd het huis in tweeën gesplitst. De stal werd verbouwd tot woning. Heel simpel; een paar kamers en een zolder. Groter was het niet. In totaal woonden we daar met acht kinderen. Naast ons, in het voorhuis, woonden mijn opa en oma. Na een paar jaar gingen zij weg en kwamen mijn oom en tante er wonen. Zij waren onze enige burens. In de hele omtrek stond geen enkel ander huis."

"Ik was twee jaar oud toen we verhuisden naar een nieuwbouwwijk in Langeraar. Maar elke zomer keerden we terug, om bij mijn oom en tante te logeren. Langeraar is zo'n typisch lintdorp. Aan het eind kwam je uit bij een grote brug. Eenmaal die brug over sloeg je linksaf het weiland in. Dan was het nog een kilometer lopen tot aan de dijk. Fietsen kon ook. In dat geval reden we voor de brug, over het fietspad, langs het water. Ter hoogte van de Ringdijk namen we dan een roeiboot. Met fiets en al staken we de Leidsche Vaart over. Helemaal aan het eind van de dijk stond het huis. Het was er altijd heel stil. Wegen waren er niet, je had alleen de grasdijk. Die dijk vormt één van mijn vroegste jeugderinneringen. Dat beeld van het groene gras dat afsteekt tegen de strakblauwe zomerlucht blijft onlosmakelijk verbonden met het ouderlijk huis en het leven van vroeger. Als ik nu ergens een groene wei zie of een sloot met libellen, dan associeer ik dat meteen met die zomerdagen bij mijn oom en tante. Ik word daar gelukkig van. Alsof je even terugkeert naar je beschermde jeugd, toen de wereld louter en alleen uit groen gras en blauwe lucht leek te bestaan."

"Inmiddels woon ik twintig jaar in de provincie Utrecht. Als enige van de familie ben ik weggegaan uit de buurt van Langeraar. Al mijn broers en zussen zijn gebleven. Eén van mijn broers woont nu in het voorhuis. Hij werkt in de tuinbouw, net als mijn vader en grootvader destijds. Regelmatig kom ik daar langs. Niet zozeer vanwege het huis, maar vanwege de hele omgeving. Het is een bron waar je telkens naar terugkeert. Ook al ben ik blij dat ik er niet meer woon, toch heb ik het gevoel dat ik er nog heel dichtbij sta. Die band wordt zelfs sterker naarmate het langer geleden is dat ik daar zelf woonde. Dat komt ook omdat het aanzien van de hele omgeving drastisch is veranderd. Er zijn

bruggen en wegen gekomen met verbindingen naar de achterliggende gebieden. Aan de zijkant van het huis ligt nu een industrieterrein. Door al die ontwikkelingen verandert ook je eigen perspectief op die plek. Je weet hoe het er uitzag toen je zelf nog een kind was. Die plek uit je jeugd bestaat allang niet meer. Dat is verleden tijd geworden."

"Het vijftigjarig huwelijk van mijn ouders was voor mij de aanleiding om een deel van de familiegeschiedenis op te schrijven. Daarvoor heb ik mijn oudere broers en zussen en een aantal ooms en tantes gesproken. Uit al die verschillende verhalen heb ik een beeld gedistilleerd; het leven van toen. Het waren bizarre omstandigheden. Er was geen elektriciteit en water werd uit de sloot of uit de regenput gehaald. Later ging mijn vader met de boot naar familie, die wel leidingwater had. Met een tank vol schoon water kwam hij weer thuis. Ik wilde vooral antwoord hebben op hele praktische vragen. Bijvoorbeeld hoe ze zonder leidingwater de was deden, hoe het interieur werd verlicht zonder elektriciteit en hoe ze voedsel bewaarden zonder koelkast. Door dat op te schrijven, hebben die gevoelens en ideeën rondom die blauwe lucht en groene weiden een tastbare vorm gekregen.

Naarmate ik mij meer in de geschiedenis van mijn ouders verdiepte, beseftte ik ook beter dat hun verhaal niet op zichzelf staat. Het was een manier van leven die je vroeger op heel veel plaatsen aantrof. Een geschiedenis die verbonden is met het platteland en die door veel mensen wordt gedeeld. Als je oude mensen uit die streken hoort praten over vroeger of je leest er boeken over, dan herken je veel. De verhalen en de daarbij behorende beelden krijgen gaandeweg een universeel karakter. Ze worden onderling uitwisselbaar.

Als ik bijvoorbeeld met de auto door Friesland rijd, dan weet ik dat daar mensen in dorpen wonen met wie ik bepaalde ervaringen deel. Je voelt elkaar aan, of je elkaar nu kent of niet. De plek waar je vandaan komt, vormt je ruggengraat. Ook je voorkeuren worden er door beïnvloed. De plaatsen waar ik mij het meeste thuis voel, herinneren mij op één of andere manier aan de omgeving van mijn ouderlijk huis."

HETE BRIJ

Ingezonden
brief v

Restyling v

Ramp

Ik was stellig van plan naar de Algemene Ledenvergadering van het HV te gaan. Maar ergens ging iets mis, zodat ik de dag tevoren nog geen stukken had. Praten over teksten die ik niet ken, is niet mijn gewoonte. Ik bleef dus thuis.

Onverwacht buiten: een raar gerommel. Onweer? De hemel was nog steeds strakblauw. Na een paar minuten: een droge knal. De Spoorwegen waren weer eens in hun dijk aan het spitten. Ze zouden toch niet onverwacht op een oude bom gestoten zijn? Nog een paar minuten later: een enorme plof. Ik voelde het in mijn oren. De glasaasjes in de kast rinkelden. Het zonnescherm ging op en neer. We keken elkaar aan. Dit moest heel dichtbij zijn! Het was aan de andere kant van de stad, hemelsbreed zes kilometer bij ons vandaan.

Op die warme lente-namiddag raakte van het ene moment op het andere 900 mensen gewond, verloren meer dan 400 huishoudens have en goed, velen hun broodwinning en 21 mensen hun leven. Een ramp die alleen in Enschede nationaal is. Gelukkig wonen getroffen HV-leden allen in 'de buitenste ring'. Dat betekent kapotte ramen, gescheurde muren, ontzette deuren én een enorme, onvergetelijke schrik.

In de zomer Humanist las ik dat het hoofdbestuur op die dertiende mei terugkijkt als een uitermate geslaagde dag. Over Levenskunst. Gelukkig maar. **Mettha de Nachtegaal, Enschede**

Naschrift hoofdbestuur:

Bij ons allen staat de ramp in Enschede in het geheugen gegrift. Net als alle Nederlanders denken we: hoe kan zoiets gebeuren, het had nooit mogen gebeuren en wat moet het erg zijn om dit van dichtbij mee te maken. Wij hebben dan ook alle begrip voor de gevoelens van Mettha de Nachtegaal. Maar je moet ook mogen zeggen dat er diezelfde dag in Utrecht een prima ALV werd gehouden. Een ramp wordt niet minder erg omdat zich elders iets goeds voltrekt.

Je kans zien

Internet zorgt voor heel wat schokken in de tijdschriftenwereld. Je kunt daar als tijdschriftenmaker voor bibberen, maar je kunt ook 'je kansen zien', zoals dat in fatsoenlijk ondernemersjargon heet. De trend is duidelijk: voor een bepaald soort informatie zullen lezers naar internet verdwijnen. Als je informatie zoekt op een terrein dat je al goed kent, is er immers geen medium dat sneller en goedkoper is. Aan de andere kant zal de behoefte aan zorgvuldig geselecteerde informatie die in een kritische, logische samenhang wordt gepresenteerd naar verwachting alleen maar toenemen. Tijdschriften moeten hun lezers dus visie en een duidelijke omgeving te bieden hebben. Om deze redenen heeft de redactie van de Humanist ongeveer een jaar geleden het plan opgevat om het blad grondig te restylen. We bedachten samen met -SYB- grafisch ontwerp dat de lezers van Humanist een blad willen dat rustig is, maar toch visueel spannend, uitdagend, maar toch consequent. Daar hoorde ander papier bij - bio-fly, een mooie gerecyclede papiersoort. En het moest in vierkleuren-druk, wil Humanist zich met de themanummers staande kunnen houden in de kiosk. Met een andere drukker (Veenman drukkers) konden we dit realiseren binnen de bestaande begroting.

De redactie heeft deze omwenteling te baat genomen om een aantal redactionele wijzigingen door te voeren. Het cryptogram en de rubriek 'Denken&Doen' zijn verdwenen. Daarvoor in de plaats komt een cartoon van Kees de Boer en de servicerubriek 'Zoom'. Op deze 'Hete Brij'-pagina's vindt u meningen en opvattingen van lezers en anderen. Vanaf volgend nummer zal er op deze plek een column staan. Nieuw is 'De Zekerheid', waarin twee meningen recht tegenover elkaar staan. De rubriek 'Nieuws' tenslotte hebben we 'H-nieuws' genoemd; dat is wel zo duidelijk. Hier vindt u ook de nieuwe rubriek 'Sprekend', waarin een lezer van Humanist zich voorstelt.

De veranderingen zijn groot en het zal voor velen van u ongetwijfeld wennen zijn. Maar ik ben er inmiddels van overtuigd dat deze restyling de positie van Humanist als tijdschrift voor waardendiscussies vanuit een humanistisch levensgevoel alleen maar kan versterken.

Marjan Slob, hoofdredacteur Humanist

Advertentie

Nalaten is iets heel anders dan nalatigheid

Bij een overlijden moet er snel heel veel geregeld worden. Dat gaat veel gemakkelijker als u zelf al maatregelen heeft genomen. Maar veel mensen vinden het moeilijk of onaangenaam om zulke maatregelen te treffen.

Het Steunfonds Humanisme heeft betrouwbare, ervaren mensen die u kunnen helpen. Als uw executeur-testamentair bespreken ze met u hoe uw laatste wil er uit moet komen te zien. En uiteindelijk dragen ze ook zorg voor punctuele uitvoering.

Het Steunfonds Humanisme is opgericht door het Humanistisch Verbond. Het Humanistisch Verbond strijdt voor een humane, tolerante samenleving. Vraag gerust meer informatie, telefonisch op 020-521 90 00. Of vraag schriftelijk informatie over de executeur-testamentair via antwoordnummer 10938, 1000 RA Amsterdam.

Doorbraak op Prinsjesdag v

Gouden koets, Ridderzaal, Troonrede, opening der Staten Generaal: dinsdag 19 september is het Prinsjesdag. Veel volk op de been, vlaggetjes, flauwvallende militairen. En in de luwte van die feestelijkheden een dienst, de afgelopen dertig jaar georganiseerd door de Kerken van Den Haag, waarin werd stilgestaan bij het belang van Regering en Parlement en waar de zegen van de Allerhoogste werd afgesmeekt over de beraadslagingen van de Staten Generaal in het angebroken jaar.

Daar komt nu verandering in. Ook andere geloven en denkrichtingen worden nu bij de organisatie betrokken. En wel op initiatief van de organiserende kerken. Die vonden dat de christelijke kerken in Den Haag geen redelijke afspiegeling meer waren van de bonte verscheidenheid aan geloven en overtuigingen en hebben ook joden, moslims, hindoes en humanisten uitgenodigd om invulling te geven aan de plechtige bijeenkomst.

Ik denk dat we getuige zijn van een groots, zelfs visionair gebaar van de kerken, die boven zichzelf kunnen uitstijgen en zichtbaar, in het openbaar, dialoog en verscheidenheid de voorrang geven boven het eigen inzicht. De bijeenkomsten van de voorbereidingscommissie verrasten in ieder geval door de openheid en de uitstekende manier waarop we met diepgaande meningsverschillen konden omgaan.

Namens het Humanistisch Verbond zal Ida Bunte, gepensioneerd geestelijk verzorgster, een korte overdenking houden, die wordt afgesloten met een orgel improvisatie op het humanistenlied 'Die Gedanken sind frei'. U kunt vanaf 10.00 uur in de Grote Kerk terecht. Het officiële gedeelte begint om 10.30. Om 11.15 is het allemaal weer afgelopen.

Peter de Ruiter, afdeling Haaglanden

Kees de Boer v

Laatste Cryptogram v

De oplossing van de laatste cryptogram van Evert Wassenaar in het zomernummer:

Horizontaal

2 wel, 6 poedelnaakt, 8 overlevering, 10 vijver, 11 nadeel, 12 lala, 13 situatie, 15 vooronder, 16 eens, 17 afgemat, 20 deining, 21 draak, 23 dakruiter.

Verticaal

1 rendier, 3 voordeel, 4 allemansvriend, 5 rariteitenkabinet, 7 kogellager, 9 vrijblijvend, 14 hoofdzaak, 18 bizar, 19 trede, 22 Jut.

Het gezochte woord was: overval.

De boekenbon is gewonnen door: W. Boer uit Ridderkerk

Advertentie

Adverteren in Humanist?
Bel Recent: 070 - 3385400

**Internationale School
voor Wijsbegeerte**

**filo-
sophie**

en

beeldende kunst
muziek
literatuur

zondag 24 september
open huis - presentatie najaarsprogramma
033 422 72 00/Info@isvw.nl/www.isvw.nl

ZOOM

We mailen!

Was het een paar jaar geleden nog 'we bellen'; nu is het 'ik zet het voor je op de mail'. We kunnen er kort over zijn: email is een van de beste communicatie-uitvindingen van het afgelopen decennium. Foto's, lappen tekst, recepten, boeken, en alles wat je ook maar aan iemand te melden hebt: binnen een paar seconden is het bij de geadresseerde. En iedereen doet het. Zelfs je vader en moeder kun je tegenwoordig via de mail melden dat je weer veilig thuis bent. Makkelijk is het zeker: niet meer urenlang aan de telefoon of ellenlange berichten op het antwoordapparaat. De fax - tot voor kort nog onmisbaar - staat tegenwoordig alleen nog maar stoffig te worden. Maar toch, schrijven is anders dan zeggen en, wat betekent nu eigenlijk die bcc-adresregel (= zonder dat de geadresseerde het ziet kopietje van je bericht meesturen aan anderen). Liesbeth Koenen en Rik Smits hebben samen een onderhoudend boek geschreven waarin al dit soort moeilijkheden en technische weetjes uiteen zijn gezet. Handig en interessant voor zowel kenners als beginners.

E-mail etiquette door Liesbeth Koenen en Rik Smits, Podium, f32,50

De wereld is groter dan Palestina

"Onmenselijk", noemt Amin Amin de bouw in Alma Ata, Kazachstan. "Karakteristiek voor de ideeën van de voormalige Sovjet-Unie, waar iedereen formeel gelijk was, maar wel in schoendozen woonde." De realiteit staat in schril contrast met het beeld dat Amin had van de Sovjet-Unie toen hij nog een radicale activist was in Palestina. De Palestijnse volksopstand staat nog op ieders netvlies. Tieners met stokken en stenen nemen het op tegen de zwaar bewapende Israëlische soldaten. Amin (32) was een van de Palestijnse jongeren die ten strijde trok tegen de Israëlische bezetting. Ook hij werd tijdens de Intifada meerdere malen opgepakt door Israëlische militairen. Na bemiddeling van internationale organisaties en door tussenkomst van de rechter kwam hij vrij. Sinds 1992 woont en studeert hij in Nederland. Nu, inmiddels architect, geeft Amin bouwadviezen in Kazachstan. "De Palestijnse Autoriteit zou veel meer bereiken als ze zich professioneler zouden opstellen ten opzichte van Israël." Een opmerkelijke gedachte voor een activist die tien jaar geleden ternaauwernood aan de dood ontkwam in een Israëlische gevangenis.

Het andere gezicht: portret van de Nederlandse Palestijn Amin Amin.

Uitzending: 12 september door Ikon, tijd: 22.14-22.16 Nederland 1.

Goed fout

Het leven is ingewikkeld, en dat begint al als je nog kind bent. 'Goed fout' gaat over wat volwassenen waarden en normen noemen. Je mag bijvoorbeeld niet liegen, terwijl anderen wel liegen. Je mag niet gemeen zijn tegen iemand, maar wat als anderen wel gemeen zijn tegen jou? In 'Goed fout' staan zeventien spannende verhalen van zeventien schrijvers die lastige kwesties aan de orde stellen, als geweld, onverschilligheid, milieu, vandalisme en discriminatie. Na elk verhaal volgt een aantal speelse opdrachten om te bedenken wat jij er zelf van vindt. 'Goed fout' is bedoeld voor kinderen vanaf 10 jaar en is (kleur)rijk voorzien van illustraties. De samenstellers hebben over elke auteur een stukje geschreven en uitgelegd waarom die auteur over dat onderwerp heeft geschreven. Zo legt Lydia Rood bijvoorbeeld uit dat je van delen niet arm wordt, maar juist rijk.

Samenstellers: Jos van Hest en Saskia van der Valk, Illustraties: Sylvia Weve, Uitgeverij Gottmer, Haarlem, f39,95.

Kort

ARDESHIR SOURMEHI verzorgt dit najaar de fotoserie in de Humanist, maar hij exposeert ook tot en met 13 september in het OCBK, Kamperstraat 13 in Zwolle (toegang gratis).

HOE GAAN WE OM MET EX-GEDETINEERDEN?

4 september in Kwartier Humanisme de voormalige gevangene Erik van der Maal, Ed van Hoorn, hoofd Dienst Humanistische Geestelijke Vorming bij Justitie en Marius Ernsting, directeur Humanitas. Tijd: 17.45, Radio 5.

Confucianisme; Illusie en zingeving van spiritualiteit, Japanse filosofie: de Kyoto school en

Menselijkheid bij de Maya indianen en in Afrika: de onderwerpen van de vier lezingen die de Stichting FILOSOFIE OOST-WEST verzorgt op zaterdag 9 september in Vredenburg Utrecht. Tijd: 10.00 tot 16.30. Informatie: 020-4821533 of 040-2113344

Het Centrum voor Internationale Samenwerking (COS) Gelderland organiseert op 13 september de conferentie VERLIES EN ROUW WERELDWIJD. Diverse thema's worden via lezingen en workshops vanuit verschillende culturen benaderd. Informatie: 024-3233018

14 september organiseert de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling de conferentie HET BELANG VAN AMBITIES. Nationale identiteit en het ambitieniveau in Nederland staan centraal. Plaats: Oude Zaal van de Tweede Kamer in Den Haag. Informatie: 020-6793218

23 september wordt in Amersfoort voor het eerst een prijs uitgereikt aan EEMLANDS BESTE BEMOEIAL, tijdens een multiculturele feestmiddag. Iedereen in de regio die zich inzet voor een beter contact tussen allochtonen en autochtonen kan meedingen. Deze verkiezing is een initiatief van de afdelingen Eemland en Soest/Baarn van het HV en Humanitas Eemland. Informatie: 035-6037370 of 033-4790842.

Zondag 24 september is het AUTOVRIJE ZONDAG. Op initiatief van Milieudefensie en Landelijk Overleg Autovrije Zondag zal in ruim negentig gemeenten wegen en straten autovrij gemaakt. Voor informatie over de activiteiten in uw gemeente: 020-6262620.

IS HET GEVAARLIJK OP STRAAT? 26 september kunt u hierover discussiëren in Tumult in Utrecht. Voor de tweede keer organiseert het HV dit

Verhalen shoppen

V

Kopen kun je tegenwoordig alles, maar goede verhalen: dat is pas een schaars goed. Van 15 tot en met 17 september is er in Rotterdam daarom een verhalenfestival; dit jaar voor het eerst, maar voortaan elke zomer. Samen met de speciaal ontworpen voodschappentas gaat u langs bij bekende en minder bekende kunstenaars en artiesten om naar een verhaal te luisteren. In op allerlei plekken kan dat: op straat, bij de kapper, in een galerie, in het café, op terrassen en in de bomen. Zelf een verhaal vertellen kan, namelijk in de speciaal daarvoor bestemde biechthokjes. 's Avonds wordt er niet meer gewinkeld maar afspraakjes gemaakt, oftewel, story slaten. Op verschillende plekken staan weezitters met vertellers. En 's avonds is er nog veel meer te doen. De première van Veldheren van ROtheater, de nieuwste play out Peter P. van theatergroep Rotjong, en verhalenpendeldienst richting de Rotterdamse Schouwburg waar 24 uur lang het toneelstuk: 'Who can sing a song to unfrighten me?' wordt opgevoerd, en nog veel meer. Kortom: iedereen die van verhalen en theater houdt, komt hier ruimschoots aan zijn trekken.

De wereld van Witte de With - www: een multidisciplinair kunst- en cultuurfestival over verhalen, 15 t/m 17 september in de Witte de Withstraat in Rotterdam.

Debat over humane weerbaarheid. Het eerste, 'De stille tocht voorbij', was 8 mei in Amsterdam. Plaats: debatcentrum Tumult in Utrecht. Tijd: 19.00 uur. Toegang: f7,50. Informatie: 030-332430.

'9 september is de jaarlijkse DAG TEGEN GEWELD. Verschillende landelijke en plaatselijke organisaties zullen die dag hun protest uiten. Zo is er in Amersfoort een herdenking, in Den Haag wordt de anti-geweldscode uitgereikt aan premier Kok en Gorkumse muzikanten geven een cd uit met geweld als thema. Voor wat meer humane weerbaarheid' is er de gelijknamige cursus van het HV en er zijn prijzen zoals de Nobelprijs voor een verantwoordelijke burger en de gouden eikel voor de minst veilige kroeg of disco. Informatie: 020-5219000

Een huid te weinig

Sandra Langendijk

V

Nick Drake leefde van 1948 tot 1974. Oud is hij dus niet geworden; slechts 26 jaar. Beroemd eigenlijk ook niet. Slechts een select clubje bewonderaars bleef hem trouw. Toch is dat nu, 25 jaar na dato, veranderd. Zijn muziek is plotseling cult en staat zelfs hoog genoteerd in de Amerikaanse hitlijsten. "Mijn broer had het idee dat hij iets te zeggen had, het gevoel dat hij zijn generatie gelukkiger kon maken. Maar hij kreeg niet de indruk dat hij dat ook deed." (Gabriëlle Drake)

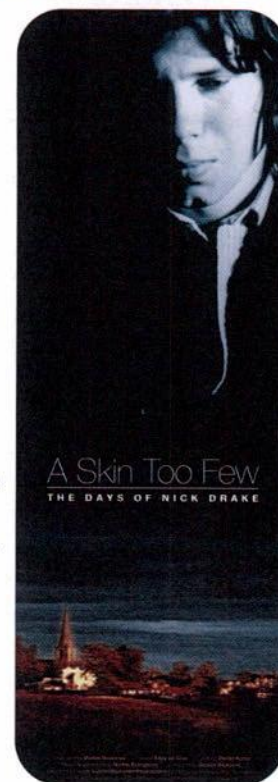
De Human-documentaire: 'A Skin Too Few: the Days of Nick Drake', vertelt het tragische verhaal van een jongen die op adolescentie leeftijd zelfmoord pleegt. De Engelse Nick Drake groeide op in een gelukkig gezin. Hij had een harmonieuze jeugd en was bevoorrecht; zijn ouders kwamen uit een goed milieu en een universitaire opleiding in Cambridge was het kroontje op de opvoeding. Een succesvol leven lag voor hem in het verschiet. Nick Drake wilde dat allemaal niet. Hij zag de wereld anders dan de mensen in zijn omgeving en wilde daar via zijn muziek over vertellen. In de documentaire vertelt voornamelijk Gabriëlle Drake over het leven van haar broer, aangevuld door mensen die hem in bepaalde perioden van zijn leven hebben meegemaakt. Foto's en filmopnamen uit zijn vroege jeugd en zijn verdere leven geven, samen met zijn poëtische muziek, een beeld van deze jongen dat beklijft. Jeroen Berkvens heeft een mooi en sfeervol portret gemaakt dat absoluut een zekere fascinatie oproept voor deze jongen. Toch kun je je afvragen: waarom Nick Drake? Wat maakt hem nu zo speciaal?

Berkvens: "Nick Drake werd door de gevoeligheid waarmee hij zijn werk maakte overgevoelig voor de wereld om hem heen. Hierdoor raakte hij in een isolement. Daarom staat hij voor mij symbool voor de kwetsbaarheid van veel begrippen, zoals kunst, emotie en het individu."

Inderdaad, Nick Drake roept onmiddellijk het beeld op van die eenling op de universiteit of de middelbare school. Iedereen heeft wel zo iemand gekend. Ze kwamen nauwelijks opdagen voor de lessen, maar haalden alles wel. Zichzelf vonden ze slimmer dan ons allemaal bij elkaar en ze snapten het leven veel beter. Zo'n houding stoot af en het er mee eens was je natuurlijk niet, maar diep in je hart toch een beetje wel. Deze supergevoelige, intelligente kinderen, getalenteerd en origineel, die zich niet kunnen conformeren, hebben iets tragisch en eenzaam om zich heen hangen. En ook, op een bepaalde manier, het gelijk. Ze zijn alleen onbereikbaar voor ons en dat maakt ze zo eenzaam. En sommigen plegen, net als Nick, zelfmoord.

De stap van de jeugd naar het volwassen leven kan een enorme schok veroorzaken. Soms is die schok te groot. Zijn zus noemt Nicks probleem dat hij geboren is met 'a skin too few'. De moeder van Nick heeft een antwoord op het waarom van Nicks zelfmoord verwoord in het gedicht 'The Shell'. De zorgen, de ontevredenheid en het kleine geluk van het dagelijks leven vormen volgens haar een soort buffer die ervoor zorgt dat we niet te veel blootstaan aan de narigheid en het zwarte in de wereld. Molly Drake noemt dat de schelp. Sommigen breken die schelp en zien, naast de mildheid van de directe omgeving, ook de wereld zoals hij is zonder die buffer van de waan van de dag. "They look both out and in, knowing themselves and too much beside", dicht ze.

A Skin Too Few: the Days of Nick Drake, uitzending 13 september door Human, tijd: 22.30-23.25 op Nederland 1. Première: 11 september in Paradiso, entree: f22,50, met een introductie door Gabriëlle Drake en een concert met strijkenensemble. Voor meer informatie: www.nickdrakefilm.com.

DE ZEKERHEID

Staatssecretaris Adelmund van Onderwijs wil de vijfdaagse lesweek voor het basisonderwijs bij wet vastleggen. Daarmee wil ze een eind maken aan de vierdaagse lesweek, waarop steeds meer basisscholen overschakelen om het lerarentekort op te vangen.

R. LIMPER, DIRECTEUR VERENIGING OPENBAAR ONDERWIJS

1) Bent u voor of tegen deze maatregel?

Tegen, zoals overigens alle onderwijsbelangenorganisaties in Nederland, met uitzondering van de vereniging Ouders en Coö.

2) Waarom?

Ten eerste brengt ze door deze maatregel de discussie over de kwaliteit van onderwijs geen halt toe. Het is meer een soort 'detournement de pouvoir'. Inhoudelijk zijn we er tegen omdat nog nooit is aangetoond dat vijf dagen onderwijs beter zou zijn dan vier, zoals Adelmund wel beweert. Er bestaat zelfs een Frans onderzoek dat juist aantoonde dat kinderen uit achterstandsgesinnen meer baat zouden hebben bij een vierdaagse lesweek, omdat zij die spanningsboog beter weten te benutten. Overigens slaagt ook de onderwijsinspectie er niet in aan te tonen dat eenmaal per 14 dagen een dag vrij ten koste gaat van de kwaliteit van het onderwijs.

3) Hoe belangrijk is het dat een school zelf kan kiezen voor 4 of 5 dagen onderwijs per week?

Het is van eminent belang dat schoolbesturen zelf voor de meest adequate vorm van onderwijs kunnen zorgen. Er zijn bijvoorbeeld honderden scholen die de bovenbouw nu éénmaal per 14 dagen een middag vrijaf geven om het programma van de onderbouw af te kunnen werken. Die scholen zouden door deze maatregel ernstig gedupeerd raken.

4) 5,5 uur onderwijs per dag is het maximum. Wat vindt u hiervan?

Het is overgenomen uit een studie van het Nijmeegse Instituut voor Toegepaste Wetenschappen van vorig jaar. Waarom nu juist deze studie werd uitgekozen, is vrij willekeurig. Er zijn heel veel onderzoeken gedaan, maar de relatie tussen kwaliteit en kwantiteit in het onderwijs is heel moeilijk aan te tonen.

MAAIKE LOK-FUNCKE, BELEIDSMEDEWERKER VERENIGING OUDERS EN COÖ.

1) Bent u voor of tegen deze maatregel?

Voor.

2) Waarom?

Omdat het gehele programma nu is afgesteld op vijf dagen. In haar eerste voorstel wilde Adelmund vijf dagen echt vastleggen. Daar waren wij niet echt vóór, omdat het bijzonder onderwijs hecht aan de vrijheid van scholen om zelf hun onderwijs in te richten. Daarom spreekt het tweede voorstel van Adelmund meer aan: scholen houden daarmee bewegingsvrijheid om hun lesweek zelf passend te maken. Dat kan dus betekenen dat zij een vrijdagmiddag moeten vrijroosteren. De vrijdagmorgen ook afpakken, daar zijn wij echt tegen. Er komen steeds meer zorgleerlingen, die hebben nu al problemen, en die krijgen echt een heel groot probleem als je het programma in vier dagen zou willen afwerken. Daar kunnen zelfs 'gemiddelde' leerlingen moeite mee krijgen.

3) Hoe belangrijk is het dat een school zelf kan kiezen voor vier of vijf dagen onderwijs per week?

Héél belangrijk. Ook in de discussie over de klassengrootte hebben we gezien dat je dingen niet moet voorschrijven, maar dat scholen de vrijheid moeten hebben om zelf creatieve oplossingen te zoeken. Scholen zijn met allerlei oplossingen gekomen, van onderwijsassistenten tot het opsplitsen van klassen gedurende de week. Ook in dit geval kunnen scholen beter zelf hun problemen oplossen.

4) 5,5 uur onderwijs per dag is het maximum. Wat vindt u hiervan?

Ik weet niet precies waar dat getal vandaan komt, maar het lijkt me prima. Het werkt, in de praktijk. Hoewel het lesprogramma steeds ingewikkelder en uitgebreider wordt, moet het cognitieve gedeelte niet langer worden dan 5,5 uur. Een school mag er best nog wat aan vastplakken, maar dan moeten het wel vakken zijn als muziek, handvaardigheid of lichamelijke opvoeding.

Maak kennis met het Humanistisch Verbond

De Humanist kent u natuurlijk al. U kunt voor f55,- per jaar een abonnement nemen. Een proefabonnement (drie nummers voor een tientje) is ook mogelijk. Gebruik de bon in dit blad.

U kunt ook donateur van het Steunfonds Humanisme worden. Het Steunfonds is een werkstichting van het HV met als doel het verwerven en beheren van financiële middelen. Als donateur ontvangt u twee keer per jaar informatie over projecten en activiteiten van het HV met een acceptgiro. Zo kunt u per keer beslissen of u een financiële bijdrage wilt geven.

Lid worden van het Humanistisch Verbond biedt nog meer voordelen! U krijgt negen keer per jaar de Humanist in huis. En ontvangt regelmatig nieuws over activiteiten bij u in de buurt. Als lid helpt u bovendien bij het instandhouden van geestelijke verzorging, uitvaartbegeleiding, relatieviering en humanistisch vormingsonderwijs. Het lidmaatschap kost f100,- per jaar; jongeren tot 27 jaar en mensen met een minimuminkomen betalen een lager tarief (resp. f40,- en f55,-). Jongeren hebben hun eigen organisatie, de Jonge Humanisten.

Het HV heeft verschillende folders en brochures die u meer informatie geven. Interesse? Bel publieksvoorlichting 020 - 5219090. Of gebruik de bon in deze Humanist!

Ode

Kroniek van de onderstroom

"ODE HELPT DE GEEST OM
SOEPEL TE BLIJVEN WAAR-
DOOR JE MOEDIGER KEUZES
KUNT MAKEN IN JE LEVEN".
LINDA VAN DYCK, ACTRICE

Beste lezer,

U bent betrokken bij wat er in de wereld gebeurt. Daarom probeert u op de hoogte te blijven via kranten, opiniebladen en TV. U boort diverse nieuwsbronnen aan voor een gebalanceerde visie. Maar welk medium je tegenwoordig ook raadpleegt, je komt veelal dezelfde onderwerpen en invalshoeken tegen.

Daarom zijn we vijf jaar geleden gestart met Ode, kroniek van de onderstroom. Een opinieblad dat zesmaal per jaar nieuws behandelt dat buiten de 'mainstream'-media valt. Kortom, we signaleren, bundelen en becommentariëren nieuwe visies om u kennis te laten maken met een andere realiteit. Ode meent niet te weten hoe het moet, maar laat zien hoe het ook zou kunnen.

Ode heeft een frisse kijk op de wereld en gaat uit van de mogelijkheden van morgen.

Of het nu politiek, economie, gezondheid, samenleving of onze persoonlijke vooruitgang betreft. De perfecte aanvulling op de dagelijkse actualiteiten.

Ontdek met Ode de onderstroom als bron van inspiratie en reserveer een proefabonnement. U ontvangt Ode dan een half jaar en betaalt voor deze drie nummers geen 45 maar 30 gulden. Het enige dat u hoeft te doen is de coupon in te vullen en op te sturen.

Wij zien ernaar uit Ode ook voor u te mogen maken.

Met beste groeten,
namens Ode,

Jurriaan Kamp

Jurriaan Kamp
Hoofdredacteur

"IK SLA ODE NOOIT OVER WANT
WAT IK ERIN LEES IS ALTIJD EEN
PAREL IN MIJN GEDACHTEN".
JOHAN STEKELENBURG,
BURGEMEESTER VAN TILBURG

"HET FIJNSTE VAN ODE VIND IK DAT
JE DE WERELD VANUIT EEN ANDER
STANDPUNT TE ZIEN KRIJGT.
WAARDOR JE ZELF BETER
JE GEDACHTEN KAN VORMEN".
DORINE DE VOS, MEDE-OPRICHTER
HOTEL NEW YORK IN ROTTERDAM

"HET DENKEN EN HANDELEN IN
DE MEDISCHE WETENSCHAP
-MAAR DAAR NIET ALLEEN-
VOLGT EEN BEPAALD STRAMIEN;
MEESTAL GEACCEPTEERD ALS HET
BESTE VAN DEZE TIJD. BIJ HET LEZEN
VAN ODE BESEF JE DAT DIT ZO IS, MAAR
OOK DAT HET HEEL ANDERS KAN".
PROF DR HANS GALJAARD,
ERFELIJKHEIDSKUNDIGE

**Drie nummers van Ode op proef
voor de prijs van twee**

JA,

stuur mij het komende half jaar Ode toe!

Ik betaal voor deze drie nummers 30 in plaats van 45 gulden.

naam: _____ m/v

adres: _____

postcode: _____ plaats: _____

telefoon: _____

Ik betaal per

☐ acceptgiro

☐ machtiging van bankrekening

Handtekening: _____

Stuur deze coupon nog vandaag in een envelop naar:
Ode, Antwoordnr. 2402, 3000 VB Rotterdam. Postzegel hoeft niet, mag wel.

H2

EEN UITGAVE VAN UITGEVERIJ BENTOTA BV

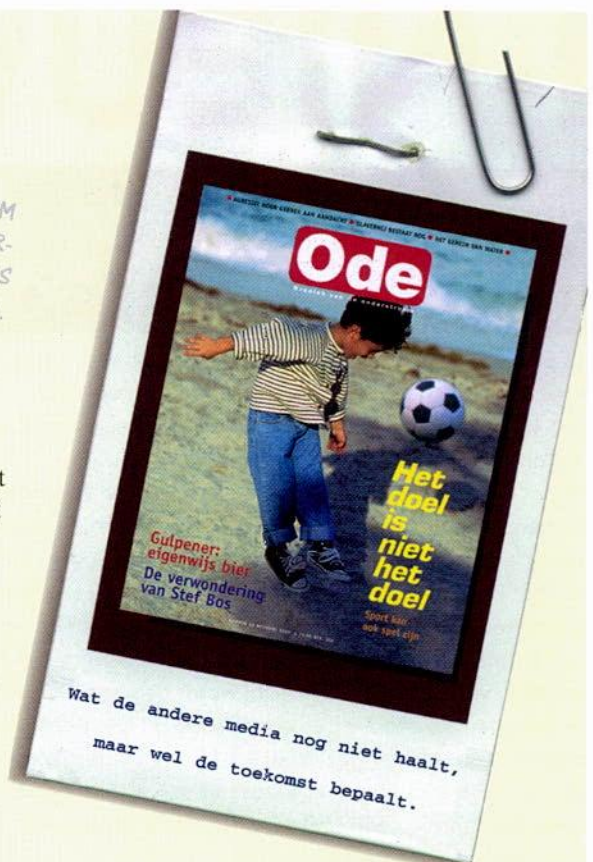
VEERHAVEN 12C
3016 CJ ROTTERDAM

POSTBUS 2402
3000 CK ROTTERDAM

TELEFOON +31 10 4360995

TELEFAX +31 10 4360871

E-MAIL ODE@ODE.NL

H-NIEUWS

Loket

Uit het hoofdbestuur

Wie je precies helpt, is niet belangrijk, als de hulp maar goed is. Hoofdbestuurslid Auke ten Hoeve is ervan overtuigd dat de Nederlander zo redeneert, en wil daarom alle verschillende plekken van waaruit de humanistische beweging hulp biedt samenvoegen. 'Integrale vraaggerichte dienstverlening', noemt hij dat.

"Zoals het nu is, klopt je bij Humanitas aan voor stervensbegeleiding, en moet je vervolgens naar het Humanistisch Verbond om de uitvaartbegeleiding te regelen. Dat is een hoop gedoe en een onnatuurlijke knik in hulp bij een natuurlijk proces. Ander voorbeeld: mensen die financiële problemen hebben, kunnen voor begeleiding terecht bij Humanitas. Maar misschien hebben zij ook wel behoefte aan een paar gesprekken met een geestelijk raadsman- of vrouw. Daar zouden zij weer naar moeten informeren bij het Humanistisch Verbond. Evenzo kan er op scholen waar humanistisch vormingsonderwijs (hvo) wordt gegeven ook behoefte zijn aan andere diensten." Het is Ten Hoeves wens dat de verschillende humanistische organisaties hun diensten beter op elkaar afstemmen en ook gezamenlijk gaan aanbieden vanuit één loket. "Zo kunnen we beter inspelen op de vraagpatronen van humanisten en andere Nederlanders en hen al attenderen op diensten die misschien ook welkom zijn." De zelfstandigheid van diensten en dienstverleners kan daarbij gewoon blijven bestaan.

Het klinkt logisch, maar dat vraagt wel een cultuuromslag. Ten Hoeve is redelijk optimistisch over de kans van slagen. "Bij de verschillende besturen gonst het idee al rond. Voor mij springen de voordelen in het oog. Duidelijkheid voor de klant natuurlijk. En nu pionieren al die verschillende aanbieders van diensten ieder op hun eigen terreintje, waardoor de activiteiten zo kleinschalig blijven dat je voor de toekomst kunt vrezen. Bundeling van krachten leidt tot schaalvergroting. Dat maakt het ook makkelijk om smoel en profiel te geven aan humanistische diensten."

Op de lange termijn ziet Ten Hoeve om die reden ook samenwerking met niet-humanistische aanbieders van diensten op levensbeschouwelijk terrein wel zitten. Bang voor een verwatering van het humanistische gedachtengoed is hij niet. "Mensen hebben niet uitsluitend humanistische of katholieke waarden. Zij stellen uit verschillende levensbeschouwelijke tradities hun eigen pakketje samen. Dus waarom zou je de diensten dan nog wel zo strikt gescheiden aanbieden?"

Zeker als directe hulp geboden is, wordt er achter de schermen overigens al samengewerkt tussen humanistische en overige hulpverleners. Waarom is het niet bekender dat er bijvoorbeeld een humanistisch geestelijk verzorger in het opvangcentrum voor getroffen van de vuurwerkramp in Enschede werkte? Ten Hoeve: "Hier zie je de kracht en zwakte van veel diensten die de humanistische alliantie biedt: we willen een veilige omgeving bieden en werken dus achter gesloten deuren, waarmee ons werk wel onzichtbaar dreigt te worden."

Sprekend

Fija Nijmeijer

Fija Nijmeijer (41) is leerkracht in het speciaal basisonderwijs. Sinds 1997 is ze lid van het Humanistisch Verbond, maar de Humanist leest ze al langer.

Moeilijkste beslissing ooit

Heel moeilijk was het om mijn baan in de gezondheidszorg op te zeggen, zonder een alternatief achter de hand te hebben. Ik wist dat het voor mij niet meer gezond was dat werk te doen en dat ik moest stoppen. Ook heel moeilijk was het loslaten van de normen en waarden van mijn vader en zelf verantwoordelijkheid nemen. Van beide beslissingen heb ik nooit een moment spijt gehad.

Heimelijk genoeg

Als ik zie dat iemand mijn raad of advies ter harte neemt, daar kan ik van genieten.

Dagelijkse ergernis

Dat ik altijd weer merk dat ik tijd tekort kom. Ik wil gewoon teveel en het overkomt me regelmatig dat een dag al voorbij is, zonder dat ik alles heb kunnen doen wat ik gepland had. Gelukkig hebben de treinen nogal eens vertraging, zodat ik die meestal wel haal.

Nooit meer

Nooit meer hoop ik klakkeloos medelijden te hebben met mensen die zeggen dat ze het zo moeilijk hebben. Ook hoop ik dat het nooit meer voorkomt dat ik mijn mond hou om de 'lieve vrede' te bewaren.

Nieuw Rector

Prof.dr Harry Kunneman is met ingang van 1 juli 2000 benoemd tot rector van de Universiteit voor Humanistiek. Hij volgt prof. dr Henk Manschot op, wiens reglementaire termijn van vier jaar verstreken was. Het College van Bestuur bestaat sinds 1 juli uit: Harry Kunneman (voorzitter), dr Dieuwertje Bakker (directeur onderwijs) en prof.dr Douwe Van Houten (directeur onderzoek).

Haaglanden

Op 15 september opent in Den Haag het Humanistische Centrum Haaglanden, waarin het HV, Humanitas, Hivos, het CoornhertCentrum, Wijndaelercentrum, Humanitas Stichting Beschut- en Groeps-wonen en de Vrije Gedachte samenwerken. De samenwerking leidt tot een bundeling van geldstromen, zodat voor het eerst een vaste kracht aangesteld kon worden: Henriëtte Bastiaans. Het pand aan de Laan Copes van Cattenburch 72 in Den Haag moet volgens Bastiaans "een trefpunt worden voor iedereen die iets met het humanisme heeft of er vragen over wil stellen."

Website

Sinds 1 augustus is de eerste website van een regionale afdeling van het Humanistisch Verbond operationeel, die van de Gelderse Vallei. De website is het resultaat van een samenwerkingsverband tussen Humanitas Neder-Veluwe en het Humanistisch Verbond De Grift Vallei en biedt informatie over dienstverlening, activiteiten en verwante organisaties in Ede-Wageningen en wijde omgeving. Landelijke informatie over de humanistische beweging is op internet te vinden bij www.human.nl of www.humanistischverbond.nl.